

ΕΞΟΡΚΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΙΑΤΡΟΣΟΦΙΑ ΕΞ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1953, εὕρισκόμενος εἰς Ἡπειρον πρὸς λαογραφικὴν ἐξερεῦνησιν τῆς ἀκριτικῆς περιοχῆς τοῦ Γράμμου, ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐκ Κονίτισης κ. Φωτίου Παν. Ρούβαλη χειρόγραφον χαρτόδετον «βιβλιάριον», εἰς ἀρτίαν κατάστασιν εὕρισκόμενον καὶ περιέχον ἐξορκισμοὺς καὶ ἰατροσόφια¹⁾.

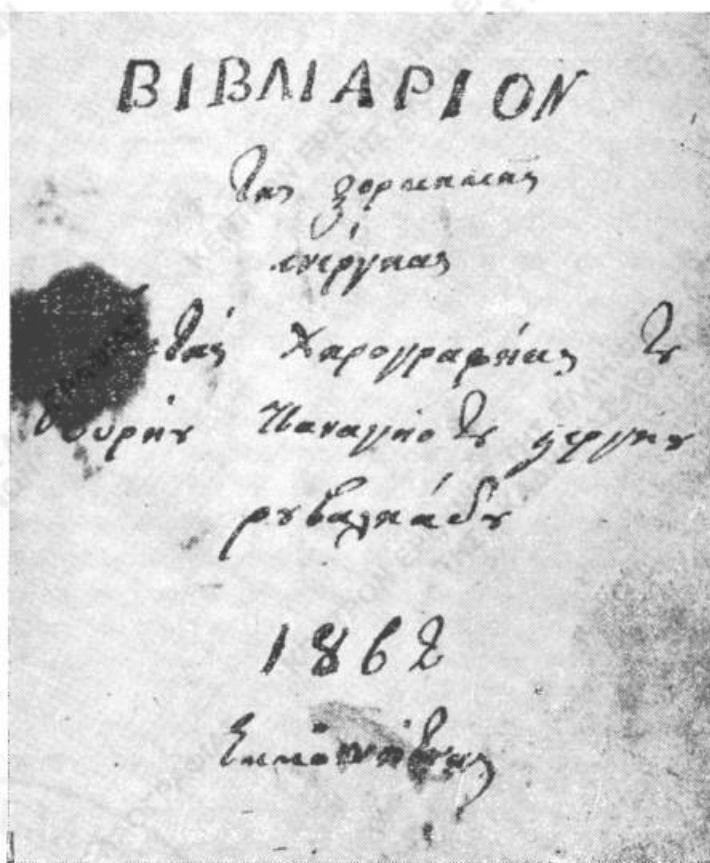
Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, σχήματος 16^{ov} μικροῦ, μήκους 0,15 καὶ πλάτους 0,10 μ., φέρον ἐν τῷ τίτλῳ χρονολογίαν 1862, σύγκειται ἐκ 31 σελιδωμένων φύλλων (σ. 1-62), ἀντεγράφη δὲ πιθανῶς ἐκ παλαιότερου χειρογράφου ἐξορκισμῶν καὶ ἰατροσοφίων διὰ χειρὸς Παναγιώτου Ρούβαλη, πατρὸς τοῦ μνημονευθέντος φίλου, κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ὡς δύναται τις νὰ διακρίνη ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ χρώματος τῆς χρησιμοποιηθείσης μελάνης καὶ τῆς ἐπιμελείας, μεθ' ἧς ἐγράφησαν ἐκαστοτε τὰ ἐν αὐτῷ περιεχόμενα²⁾.

Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς 1^{ης} λευκῆς σελίδος (φ. 1^ε) ἀναγράφεται: «*Κύριε Π. Σ. τ. Ρούβαλη*». Ἡ αὐτὴ χεὶρ καὶ ἡ αὐτὴ μελίανη ἐπανέρχεται εἰς τὴν σελίδα 3 κέ.

¹⁾ Ὡς γνωστόν, αἱ πηγαὶ διὰ τὴν μελέτην τῆς δημόδους ἰατρικῆς εἶναι δύο εἰδῶν: α) γραπταί, ἤτοι τὰ χειρόγραφα ἰατροσόφια καὶ αἱ σολομωνικαί, καὶ β) προφορικαί, δηλαδή ἡ προφορικὴ ἔκθεσις θεραπείας, αἱ παραδόσεις περὶ ἀσθενειῶν, κατάραι, γητειές, ἐξορκισμοὶ κτλ. Τὰ ἰατροσόφια ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ διάφορα dispensatoria, luminaria καὶ antidotaria τῆς Δύσεως, ἀποτελοῦν δὲ ἀντίγραφα συνταγολογίων, πού συνετάχθησαν κυρίως ὑπὸ καλογήρων, συνεχῶς συμπληρούμενα ἀπὸ ἀντιγραφεῖς καλογήρους μὲ βάσιν κείμενα τῶν Διοσκορίδη, Γαληνοῦ, Παύλου Αἰγινήτου καὶ ἄλλων. Πλὴν τῶν ἰατρικῶν συνταγῶν πολλὰ ἐξ αὐτῶν περιέχουν καὶ μαγικά συνθήματα καὶ ἄλλας τεχνικῆς φύσεως συμβουλὰς, προερχομένας ἐκ βιβλίων ἅτινα διὰ μερικὸς ἐρευνητὰς ἔχουν ὡς πρότυπον τὸν ἀπτυρον τοῦ Λουγδούνου. Πλὴν δὲ τῶν ἰατρικῶν καὶ μαγικῶν στοιχείων, τὰ ἰατροσόφια δύνανται νὰ περιέχουν καὶ ἄλλα ζητήματα λαϊκῆς ἐπιστήμης, ὡς βροντολογία, σεισμολογία, καλενδάρια κτλ. Βλ. *Κύπρον Χρυσάνθη*, "Ἐνα κυπριακὸ γιατροσόφι, Κυπριακαὶ Σπουδαί, τόμ. 15, ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου 1952, σ. ε'. *Δ. Β. Οἰκονομίδου*, Δημόδης ἰατρικὴ ἐν Θράκῃ, Ἄρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ, τόμ. 16, ἐν Ἀθήναις 1951, σ. 182-183.

²⁾ Τοῦτο φαίνεται π. χ. ἀπὸ παραβολὴν τῆς σελίδος 46 πρὸς τὴν σελίδα 47 (φ. 23^v πρὸς 24^r) καὶ τῆς σελίδος 54 πρὸς τὴν σελίδα 55 (φ. 27^v πρὸς 28^r) τοῦ εἰς χεῖρας μου χειρογράφου.

(φ. 2^ρ κέ.), ἐνῶ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς 2^{ης} σελίδος (φ. 1^ν) ὑπὸ ἄλλης χειρὸς δι' ἄλλης μελάνης σημειοῦνται τὰ ἑξῆς, ἄσχετα πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ χειρογράφου: «Οὗτος μᾶς διδάσκει ὅτι ὅπου καλον γὰ καμωμεν εἰς τοὺς κακουργοὺς ἀνθρώπους αὐτοὶ θα μᾶς αποδοσούν κακὸν ἀντὶ καλοῦ». Ἡ ἐπομένη σελὶς 3 (φ. 2^ρ), τῆς ὁποίας φωτογραφίαν παραθέτω, φέρει τὸν ἑξῆς τίτλον:

ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΝ

τῆς ξορκικῆς / ἐνεργείας / ἐκ τῆς χειρογραφίας τοῦ /

Κυρίου Παναγήτου στεργίου / ρουβαληάδου / 1862 / Ἐκ κοινήτης.

Ἡ ὀπισθία σελὶς (φ. 2^ν) εἶναι λευκή, ἐκ δὲ τῆς 5^{ης} σελίδος (φ. 3^ρ) καὶ ἑξῆς ἄσχετα τὸ κείμενον τῶν ἐξορκισμῶν καὶ ἱατροσοφίων. Ἀπὸ δὲ τοῦ φ. 28^ρ (σ. 55) κ.έ. ὁ Ρούβαλης σημειώνει «μερικὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύου(ν) εἰς διάφορες ἀσθένει(ε)ς παρὰ τοῦ ἱατροσοφίου τοῦ Σάροου».

Θεωρήσας σκόπιμον νὰ δημοσιεύσω τὰ κείμενα ταῦτα διὰ τε τὸ γλωσσικὸν καὶ τὸ λαογραφικὸν αὐτῶν ἐνδιαφέρον ¹⁾ ἀποκαθιστῶ μόνον τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν αὐτῶν ²⁾ καὶ παραθέτω σημειώσεις τινάς. Συνάμα παραπέμπω εἰς ἀνάλογα πρὸς ταῦτα ἱατροσόφια, δημοσιευθέντα ἰδίᾳ εἰς τὴν «Λαογραφίαν», τὰς δὲ ἀκαταλήπτους ἐν τῷ χειρογράφῳ λέξεις ἀφήνω ὡς ἔχουσιν ἐν αὐτῷ ³⁾.

φ. 3*

1. Σόρκι τοῦ ρίμματος ⁴⁾

Πρῶτα κάμε τὸν σταυρὸν σου τρεῖς φ<ο>ρ<ές>, ἔπ<εῖτα> ἀρχίνα: Ἐν ἀ<ρ>χῆ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος (ἐκ τρίτου) ⁵⁾. Ὁντας ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη, τὸ κακὸν ἐσκορπίστη. Οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι, πρῶτοι ἱατροὶ τοῦ κόσμου, ἐσεῖς, ὅπου γ<ι>ατρεύσατε πολλούς, ἱατρεύσατε (καὶ τὸν τάδε) ἀπὸ τὸ σπειρὶ τὸ ρίμμα ⁶⁾ ἔχει πολὺ βάρος τοῦ κεφαλίου. Ὡς ἐκίνησαν ἐπὶ ἄγγελιοι, ἐπὶ ἀρχάγγελιοι, μὲ ἐπὶ σπαθία, μὲ ἐπὶ τζεκούρια βαρεὰ πελικημένα, στὴ στράτα ὅπου πηγήνασι κυρία τσ' ἀπανταίνει ⁷⁾. — Ποῦ πάτε ἐπὶ ἄγγελιοι, ἐπὶ ἀρχάγγελιοι, μὲ ἐπὶ σπαθία, μὲ ἐπὶ τζεκούρια. Μὰ δὲν τὸ παντέχαμεν νὰ μᾶς ρωτήση κ' ἐμᾶς καὶ μᾶς

φ. 3*

¹⁾ Σημειωτέον, ὅτι τὰ δημόδη ἱατροσόφια ἀποτελοῦν διασκευὰς καὶ παραφράσεις παλαιότερων ἱατρικῶν βιβλίων, πού κατέστησαν ἀναπόφευκτοι, καθόσον ἐμαραίνετο ἡ ἐθνικὴ παιδεία καὶ τὸ χάσμα ηὔρυνετο μεταξὺ γραπτῆς καὶ λαλουμένης γλώσσης. «Ἡ κυρία ἀξία τῶν δημοδестέρων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦν παρὰ παραφράσεων τούτων, λέγει ὁ Κρουμβάχερ, ἔγκειται ἐν τῇ λεξιλογικῇ τῶν ὄλων, ταύτης δὲ χάριν ἀξίζει νὰ δημοσιευθῇ ἐν οἰονδήποτε ἐκ τῶν κειμένων τούτων». Κ. Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, μεταφρ. ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1900, σ. 425. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ γλωσσικοῦ παρουσιάζουν καὶ ἀξιόλογον λαογραφικὸν ἐνδιαφέρον, διότι «πρὸς τὰ ἱατροσόφια συνάπτονται πολλάκις καὶ ἐξορκισμοὶ (κατὰ μαγείας, βρικολάκων κτλ.), ρητὰ μαγικά καὶ τὰ τοιαῦτα σπουδαῖα εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας τῶν λαϊκῶν ἰδεῶν κείμενα... Τὰ διεσκορπισμένα ταῦτα περίεργα βιβλιάρια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρευνηθῶσι πληρέστερον, ἐφόσον ἀκόμη τὰ πλεῖστα κείμενα εἶναι ἀνέκδοτα». Κ. Κρουμβάχερ, ἐνθ' ἀν. τόμ. Γ' σ. 235.

²⁾ Ὁ γράφας ἢ ἀντιγράφας τοὺς ἐξορκισμοὺς γνωρίζει πολὺ ὀλίγα γράμματα, διὰ τοῦτο δὲ ὑπάρχει πληθὸς ἀνορθογραφικῶν ἐν τῷ κειμένῳ. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἐσφαλμένη ἀπόδοσις πολλῶν ἀρχαίων λέξεων, πού καταντοῦν ἀκατανόητοι.

³⁾ Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι τὰ μαγικά κείμενα βρῆθουσι συνήθως ἀκαταλήπτων λέξεων.

⁴⁾ Ἡ ἀρίθμησις ὀφείλεται εἰς ἐμέ. Ρίμμα = ἔλκος τοῦ κερατίου, ἐξέλκωσις δηλαδὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

⁵⁾ Τὰ ἐντὸς ἀγκυλῶν ἀνήκουν εἰς ἐμέ, τὰ δὲ ἐντὸς παρενθέσεων εἰς τὸ χειρόγραφον.

⁶⁾ Ἡ φράσις ἀπὸ τὸ σπειρὶ τὸ ρίμμα συνδέεται καὶ μὲ τὸ πρὸ αὐτῆς ρῆμα ἱατρεύσατε καὶ μὲ τὸ μετ' αὐτὴν ἔχει.

⁷⁾ Πρόκειται περὶ τῆς Παναγίας, ἣτις ρητῶς ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐπόμενον ἐξορκισμόν (ἀφ. 2).

ἐρώτησεν νὰ τῆς εἰποῦμε.— Πᾶ' νὰ κόψωμε ἑλίαι, μυρτιά καὶ δάφνη, νὰ κάνωμεν τράπεζαν τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας. Καὶ λέγει: — Μὴν πᾶτε νὰ κόψετε ἑλίαι, μυρτιά καὶ δάφνη νὰ κάμετε τράπεζαν τῆς Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας, μὸν σῦρτε εἰς τὸν (τάδε), ὅπου ἔχει τὸ σπειρὶ τὸ ρίμμα, ὅπου τὸν ἐπονεῖ τὸ μάτι καὶ ἔχει ἀντίρα καὶ βάρος εἰς τὸ κεφάλι του, καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ σταθῆ ὅτε μέρα ὅτε νύκτα ὅτε κάρτο ἀπὸ τὴν ὄραν, ὅτι εἶναι βαπτισμένος, μυρωμένος, τοῦ Θεοῦ παραδομένος, καὶ ἐπάρετε βᾶτον, κλαδί ἐλαιάς καὶ φύλλο ἀπὸ δάφνη, μαχαίρι μαυρομάνικο καὶ σκορπίδι ἀπὸ παλ(ι)όπυργο, καὶ πᾶρτε τὸ ἀνάταλμα τοῦ ἡλίου καὶ ξορκίσετέ το καὶ κη- φ. 4^τ
 ρύξετε το νὰ πηγαῖν εἰς τὰ ἄγρια βοννά, στὰ ἄγρια κλαδία. Ἐκεῖ πετεινὸς δὲ λαλεῖ, κόπιτα δὲν καρκαλεῖ, ἐκεῖ νὰ πηγαῖν νὰ καταστήσῃ, νὰ κατασταθῆ. Ἀγέρας τό ἄφερε, ἀγέρας νὰ τὸ πάρῃ. Ὁ Χριστὸς τὸ ἐξόρκισε κί μὲ τὸ μαυρομάνικο μαχαίρι τό ἄκορε. Καὶ κάθε φορὰ ὅπου ἀρχινᾷς ξόρκισέ το ἐκ τρίτου¹⁾ — — —.

2. Ἔτερο ξόρκι τοῦ ρίμματος.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ὅπου ἦτον ἐννεὰ ἀδελφοὶ καλοὶ καὶ ἐπῆραν τὰ βορδώνια¹⁾ τους, τὰ βουρδουτζικουρά²⁾ τους εἰς τὸ αἷμα βοτησιμένα³⁾ καὶ εἰς τὸν ἥλιο τροχημένα καὶ ἐπῆραν εἰς ὄρη, σὲ βοννά, διὰ νὰ κόψω(ν) σήμαντρα, |σημαντηρόξυλα, τῆς Παναΐας Θεοτόκου τὴν φ. 4^τ
 ἄγιαν τράπεζαν. Οἱ δὲ καλὰ τὰ ἔκοψαν, οἱ δὲ καλὰ τὰ ἐπιλέκησαν πρώτη τζικουριά, ὅπου ἐβάρησε εἰς τὸ λεπτό⁴⁾ κυπαρίσσι, καὶ ἀπιτάθη⁵⁾ ἓνα μικρὸ φιλικούδι⁶⁾ καὶ ἐβάρησεν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδε) εἰς τὸ μάτι

καὶ φωνάζει
 καὶ βρικόζει⁸⁾
 καὶ τὴν θάλασσαν ταράζει
 καὶ τὰ δέντρα ξερριζώνει,
 τὰ βοννά ξεθμελιώνει,
 καὶ τὸν κουρνιακτὸ ρεπίζει⁹⁾.

Ἐκεῖ ἐδιάβαινε ἡ Παναγία ἡ Δέσποινα μὲ τοὺς ἁγίους ἀγγέλου(ς) καὶ ἀρχαγ-

¹⁾ Πρβλ. ἀναλόγους ἐξορκισμούς, λεγομένους εἰς τὴν περίπτωσιν πού θὰ πεταχτῆ ξύλο ἢ πέτρα ἢ χῶμα στὸ μάτι, ἐν Λαογραφίᾳ Δ' 37 (ἐξ Αἰτωλίας), Ε' 611 (ἐκ Τευθρώνης), Η' 558 (ἐκ Κρήτης), Θ' 243 (ἐκ Κρήτης), Ι' 116-117, 133-134 (ἐξ Ἀργυράδων Κερκύρας).

²⁾ βορδώνιον, βορδώνι καὶ βουρδώνιον = ἡμίονος. Βλ. Ἱστορικὸν Λεξικόν, Δ' (1953), ἐν λ. βορδώνι. ³⁾ βουρδουτζικουρα = μεγάλα τσεκούρια. ⁴⁾ βοτησιμένα = βουτηγμένα. ⁵⁾ Τὸ χειρόγραφον λέγει λέφτιο. ⁶⁾ ἀπιτάθη = ἐπετάχθη. ⁷⁾ φιλικούδι = πελεκούδι, σχίζα. ⁸⁾ βρικόζει = κλαίω, θρηγῶ βλ. Ἱστορικὸν Λεξικόν Δ'. ἐν λέξει. ⁹⁾ ρεπίζω = διαλύω.

γέλους, με τοὺς δώδικο ἀποστόλους, με τὸν Πέτρον, με τὸν Παῦλον, με τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους, καὶ τὴν ἑσταμάτησαν καὶ λέγουν: — Τί ἔχει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ

φ. 5r

καὶ φωνάζει
καὶ βροιάζει
καὶ τὴν θάλασσαν | ταράζει
καὶ τὰ δέντρα ξερριζώνει;

— Φέρετε μου μαχαίρι μαυρομάνικο, σκορπίδι ἀπὸ παλ<ι>όπυργο καὶ βία ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, νὰ κόψω, νὰ ρίξω, νὰ σκορπίσω τὸ ρίμμα, τὸ ριμματικό, τὸ σκοικὸ - τὸ ἄσπρο, τὸ μαῦρο καὶ τὸ κόκκινο — νὰ πάη εἰς τὰ ἄγρια βουνὰ καὶ στὰ ἄγρια κλαδία. (Ἔο τάδης) εἶναι βαπτισμένος, τοῦ Θεοῦ παραδομένος, κάθε τρίχα μετρημένος Πατήρ Υ<ι>ὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τῆς ἁγίας Τριάδος. Καὶ ὡς καθὼς σκορπίζει καὶ ριπίζει ὁ ἥλιος τὴν δροσὰ καὶ ἄνεμος τὴν ἀντάρα¹⁾, νὰ πάη στῆς Μάνης τὰ βουνὰ, στῆς Μπα<ρμ>παργ<ι>ᾶς τὰ μέρη· ἐκεῖ νὰ φάη, ἐκεῖ νὰ πηῖ, ἐκεῖ νὰ κατανήσῃ· φ. 5v ἀγέρας τὸ ἦφερε, ἀγέρας νὰ τὸ πάρη, καὶ ἅγιοι Ἀναργυροὶ γ<ι>α|τρεύσατε τὸν δοῦλον σας (τάδε). Καὶ λέγε το τρεῖς φο<ρές>· κάθ<ε> φορὰ ὁποῦ ἀρχινᾶς τ̄ Τέλος²⁾.

¹⁾ Αἱ τοιαῦτα παρομοιώσεις εἶναι συχνόταται εἰς τὰς ἐπιδόξας ὅσον παρ' Ἀλεξ. Τραλιανῶ (τ. Β' σ. 585 Ruschmann): «ὡς οἱ ἄλλες οὗτοι οὐκ αὔξονται, μηδὲ τὸ πάθος τοῦδε, ἢ τῆς δε». Βλ. Λαογραφίαν Α' (1909) σ. 366.

²⁾ Εἰς τὸν ἔξορκισμόν αὐτόν, ὡς καὶ εἰς τὸν προηγούμενον (ἀριθ. 1), τὸν πυρῆνα ἀποτελεῖ οὐχ ὁ ἔξορκισμὸς καὶ ἡ ἐπιτίμησις πρὸς τὸ κακόν, ἀλλὰ διήγησις δυναμένη νὰ σχετισθῇ πρὸς τὴν περίστασιν (πρβλ. *Wuttke, Volksaberglaube der Gegenwart*, ἔκδ. 3, Berlin 1900 σ. 167). Εἰς ἐκάστην τῶν ὡς ἄνω ἐπιτιμῶν (ἀριθ. 1 καὶ 2) διακρίνονται δύο τμήματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἔν, τὸ πρῶτον, ἀποτελεῖ τὸ ἱστορικὸν οὕτως εἰπεῖν τῆς νόσου ἢ τοῦ κακοῦ ἐν γένει, διὰ τὸ ὅποιον ἡ ἐπιτιμῆ, τὸ δὲ ἕτερον τὸν τρόπον τῆς θεραπείας αὐτοῦ. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ὑπὸ τὴν μορφήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς σήμερον, οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ διήγησις, δι' ἧς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀλληγορικῶς δηλοῦται τὸ ἐπαχθόμενον κακόν. Τὸ δεύτερον τώρα μέρος, ποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, ὑπαγορεύεται, ὡς συνήθως, ὑπὸ τῆς Παναγίας, ποῦ ὑποτίθεται, ὅτι συναντᾷ τὸν πάσχοντα καὶ πληροφορεῖται παρ' αὐτοῦ τὰ τοῦ πάθους. Εἰς ἄλλους ἔξορκισμοὺς φαίνεται, ὅτι ἡ μεσολάβησις τῆς Παναγίας ἐλλείπει, πρέπει ὅμως νὰ ἔξετασθῇ μήπως ἡ παράλειψις αὕτη εἶναι ὑστερογενής. (Στίλπ. Π. Κυριακίδου, Κυπριακαὶ ἐπιτιμῆ, Λαογραφία ΣΤ' (1917-1918) σ. 603-5). Σημειωτέον ἐπίσης, ὅτι τὸ ἅγιον πρόσωπον, ποῦ διδάσκει τὴν ἐπιτιμῆν, εἶναι πλὴν τῆς Παναγίας καὶ ὁ Χριστός, ὡς εἰς τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 18 ἔξορκι διὰ τὸ γαρμποῦνι (=ἄνθρακα), ἢ ἄλλο ἱερὸν πρόσωπον. Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν εἰς ἐπιτιμῆν τοῦ καρκίνου περιεχομένην εἰς Βαρβερίνον κώδικα (ἐλλήν. III 3) γραφέντα τῷ 1497, ἐξ οὗ μετ' ἄλλων ἐδημοσίευσεν αὐτὴν ὁ Fritz Pradel, καθὼς καὶ εἰς ἐπιτιμῆν ἀπαντῶσαν εἰς τὸν 408 ἑλληνικὸν κώδικα τῆς Μαρκανθῆς Βιβλιοθήκης καὶ ἀλλαχοῦ. (Βλ. Λαογραφίαν Α' σ. 366-8).

3. Ζόρκι τοῦ φιδίου.

· Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἄμην. Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ἀφέντης ὁ Χριστὸς ἔκαμεν τράπεζαν. Ὅλα τὰ φίδια τὰ ἐκάλεσεν διὰ τὰ φᾶν καὶ τὰ πιῶν καὶ τὰ ξικοφαντήσουν¹⁾. Καὶ ἓνα φίδι, κακόφιδο, πικρὸ, φαρμακωμένο, δὲν ἤθελε τὰ φάη μήτι τὰ πιῆ μήτε τὰ ξικοφαντήση καὶ αὐθέντης ὁ Χριστὸς τὸ ἐρώτησεν καὶ τοῦ λέγει:—Μωρέ, φίδι, κακόφιδο, πικρὸ, φαρμακωμένο, ὅλα τὰ φίδια τρώγουν φ. 6^α καὶ πίνουν καὶ ξικοφαντοῦν καὶ τοῦ διαίτ δὲν τρῶς καὶ δὲν πίνεις καὶ δὲν ξικοφαντεῖς;—Ἀφέντη μου Χριστέ, ἐπειδὴ κὶ μὴ ρώτησες, τὰ σοῦ τὸ ἠμολογήσω. Χήρας υἱὸς ἐδιάφηκε²⁾. Ζερβιά μεργ(ι)ὰ μὲ πάτησεν ἓνα κουλούκι μου ἔβγαλεν δεξὰ μεργ(ι)ὰ τὸν ἔφαγα.—Μωρέ, φίδι, κακόφιδο, πικρὸ, φαρμακωμένο, δὲν μου λέγεις τὸ γαιτρικὸ του;—Αὐθέντη μου Χριστέ, ἐπειδὴ καὶ μὲ ρώτησες τὰ σοῦ τὸ ἠμολογήσω: ἄσπροι τζοχές, καθάρια πίυρα καὶ τὸ περισοκλάδι³⁾. ὄθε πονεῖ, ὡς βάλη. Ἄμην. Κ(ύριε) Ἰ(ησοῦ) Χ(ριστέ) ν(ίκα) (ἐκ γ(αίτην)).

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ νίκα⁴⁾. |

4. Τῆς στρίγκλας ξόρκι⁵⁾.φ. 6^β

· Ἐπὶ τῆσιν⁶⁾ Χάντηαν παρητήμου⁶⁾ πόλεως Ρώμης ὁ ἅγιος Σινέσιος ἅγιος καὶ

ΙΣ	ΧΥ
ΝΙ	ΚΑ

 Σηνίδωρος⁷⁾ στραιωῖται ὑπῆρχον στραιωθέντες οὖν δι(έ)τριβον ἀπὸ τὰ
 μέρη τῆς Ἀραβίας ἦν ἀδελφὴ αὐτῶ(ν) καλουμένη Μελετινὴ ἐποίησε
 δὲ αὐτῆς τινὰ ἐξηγαστόν(·). Μαθοῦσα ἡ μαρὰ στρίγλα ἐπιγιε ἄρσεν
 καὶ θῆλυ, τὰ α |

ΙΣ	ΧΥ
ΝΙ	ΚΑ

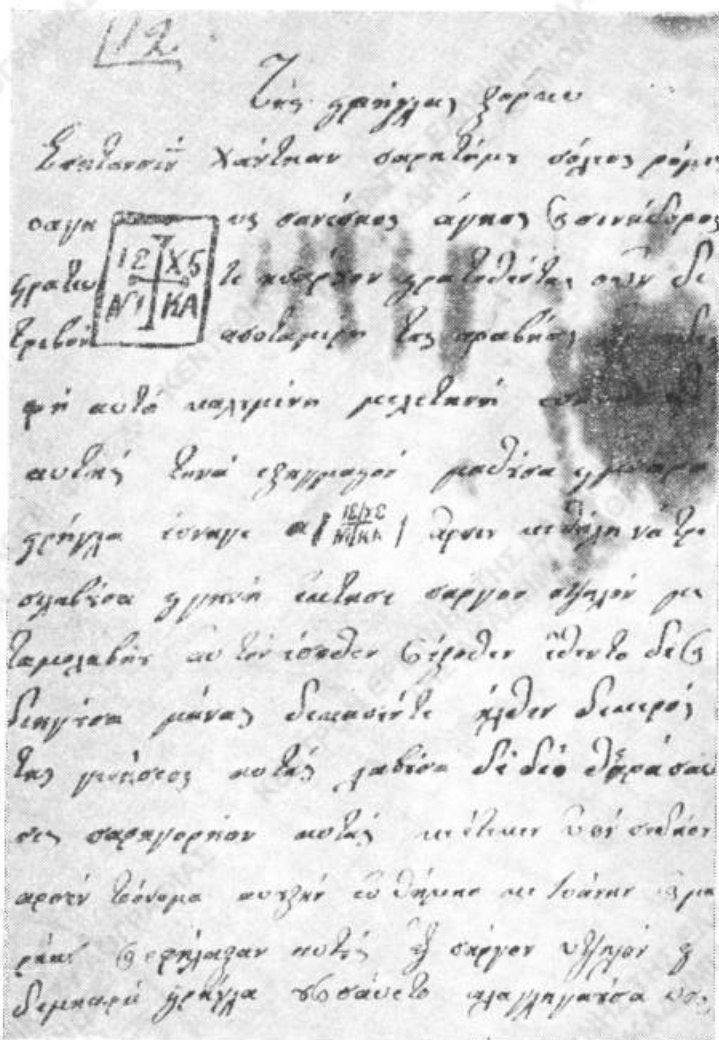
 | τρισυλλαβοῦσα. Ἡ γυνὴ ἔκτισε πύργον ὑψηλὸν μετὰ
 μολυβίου αὐ τὸν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ἔθεντο δὲ καὶ διαγοῦσα
 μῆγας δεκαπέντε ἤλθεν δὲ καιρὸς τῆς γεννήσεως αὐτῆς. Λαβοῦσα δὲ δύο θερά-

¹⁾ ξικοφαντῶ = ξεφαντώνω. ²⁾ ἐδιάφηκε) ἐδιάβηκε = ἐπέρασε. ³⁾ Τὸ ἀλλαχοῦ περιποκλάδι, περιδοκλάδι = χόρτον μὲ φαρμακευτικὰς ιδιότητες. ⁴⁾ Πρβλ. Λαογραφίας Β' 465 (ἐκ Φθιώτιδος), Γ' 664 - 5 (ἐκ Καστρῶν Κυνουρίας), Δ' 52 (ἐκ Σηροχωρίου), 523 (ἐκ Τευθρώνης Γυνθείου), Γ' 124 (ἐξ Ἀργυράδων Κερκύρας). Βλ. καὶ ἱατροσόφιον «εἰς δάγκμα ὄφεως» ἐν Ἀγαπίου Μοναχοῦ, Γεωπονικόν, Βενετία 1884, σ. 115.

⁵⁾ Ὁ ἐξορκισμὸς οὗτος τῆς στρίγκλας διασφύζει βυζαντινὴν παραδόσιν περὶ τῆς Γιλ-λοῦς. Βλ. Μιχ. Ψελλὸν παρὰ Κ. Σάθα, Μεσαιων. Βιβλιοθ. τ. Ε', Ἐν Βενετίᾳ 1876, σ. 573 · 5.

⁶⁾ Τὰς τρεῖς λέξεις τῆσιν⁶⁾ Χάντηαν παρητήμου ἀφήκα ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ χ/φω. Ὁ ἐξορκισμὸς τοῦ Ψελλοῦ, Ἀποστροφὴ τῆς μαρᾶς... ἄρχεται: Ἐπὶ τῆς βασιλείας Τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως ἦν τις γυνὴ ὀνόματι Μελετινὴ. Κ. Σάθα, ἔ. ἀ. σ. 573. ⁷⁾ Τὰ ὀνόματα ταῦτα προφανῶς παραδίδουν τὰ ἅγιος Σισίνιος, Σίνης καὶ Σηνόδωρος. Βλ. Κ. Σάθα ἔ. ἀ. σ. 574.

παινις¹⁾, παρηγορίαν αὐτῆς, καὶ ἔτεκεν υἱὸν παιδίον ἄρσεν, τὸ ὄνομα Ἐβουζῆν²⁾,
 Εὐθύμιον <ν> καὶ Ἰωάννην καὶ Μαρίαν, καὶ ἐφύλαξαν αὐτοὺς εἰς πύργον ὑψηλόν,
 φ. 7^ν ἢ δὲ μαρὰ στρίγλα οὐκ <ἐ>παύετο ἀλαλγυκοῦσα<;> ὅπως | πνίξη τῆς γῆς τὰ

φ. 6^ν τοῦ χειρογράφου

ὄμηρα <;> Δίων <;> Ροναβούτζην. Ἡ δὲ δούλη τοῦ Θεοῦ Μελετινὴ ἐκτείνας τὰς χεῖ-
 ρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ μετὰ δακρύων καὶ στεναγμῶν ἔλεγον: Κ<ύ>ριε Ἰησοῦ Χρι-

¹⁾ «καὶ λαβὼν ἰβ' θεραπειάδας» λέγει ὁ Ψελλός. Κ. Σάθα, ἔ.ἀ. σ. 573. ²⁾ Εἰς ἄλλον ἐξορ-
 κισμὸν τῆς Γαλλοῦς, προερχόμενον ἐκ χ/φου Ναξιακοῦ, τὸ ὄνομα τοῦ παιδιοῦ εἶναι *Αἰγούζης*.
 Βλ. Δ. Β. Οἰκονομίδου, Ἀπεραθίτικα λαογραφικὰ σύμμεικτα, Ἀθήναι 1940, σ. 66.

σιτέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ἐξαπόστειλον τὸν ἅγιον Σινέσιον καὶ ἅγιον Σηνίδωρον, τοὺς ἀδελφούς μου, ὅπως¹⁾ ρύσετε τοὺς παῖδας τούτους Εὐθύμιον, Ἰωάννην καὶ Μαρίαν ἐκ τῆς ἀκαθάρτου στρίγλας. Καὶ ἄκουσαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ τὴν δέησιν αὐτῆς καὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Εὐθυμίου, Ἰωάννου καὶ Μαρίαν καὶ στεναγμῶν αὐτῶν ἐκ τῆς καρδίας καὶ δάκρυα αὐτῶν καὶ ἤλθεν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τοῖς αὐτοῖς λέγουσα: Σινέε καὶ Σηνίδωρε ἀπήλθετε εἰς τὸ κατοικητήριον τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (Ἀνδρέου, Θεοδώρας, εἰς Εὐθύμιον, Ἰωάννην, Μαρίας) (καὶ Στεργίου, Χάιδως, Παναγιώτου, Ἰωάννου)²⁾ Μελητινῆς ἀδελφῆν σας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐκ τῆς ἀκαθάρτου στρίγλας. Εἰσακούσαντες οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἐπορεύοντο καὶ φωνήσαντες ἐκεῖ τὰ μεσάνυκτα ἐξυπνοῦν(ν) πρὸς αὐτὴν ὄνειρον ἡμῖν ἀδελφῆ Μελετινῆ. Ὁ δὲ λέγει πρὸς αὐτοὺς τίνες ἐστὲ ὑμεῖς· εἶπον εἴμεστε ὁ Σινέσιος καὶ Σηνίδωρος, οἱ ἀδελφοί σου, ἀπεσταλμένοι παρὰ Θεοῦ διὰ τὰ κληρονομήσειν τὴν ἀκάθαρτην καὶ μαρὰ στρίγλα γενόμενη κολυθία(;) εἰς αὐτοὺς ἐθιτόμι ἐθιτόμι(;) παντοῦν(;) καὶ ραμίον(;) τὸν Ἀβουζῆν. Ἡ δὲ δούλη τοῦ Θεοῦ Μελετινῆ προσεδέξατο αὐτοὺς ἀδελφούς αὐτῆς καὶ ἐλθοῦσα εἰς τὴν κλιονήν³⁾ αὐτῆς καὶ εὔρε τὸν παῖδα αὐτῆς νεκρόν. Καὶ ἤρξαντο θρηνεῖ(ν) καὶ ὀλωδύρευτο καὶ λέγειν πρὸς ἀδελφούς αὐτῆς. —ὦ Σινέσιε καὶ Σηνίδωρε⁴⁾, τί μὲ ποιήσατε; Τότε ἤρξα(ν)το οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ καὶ διώκουν τὴν ἀκάθαρτον καὶ μαρὰν στρίγλα ἐπὶ τὸ ὄρη τοῦ Διβάνου⁵⁾ καὶ οὐκ ἐδύνοντο φθάσαι αὐτὴν καὶ πάλιν ἐδίωκον αὐτὴν καὶ τοῦ Θεοῦ προστάξει⁶⁾ φθάσαντες ἐπίασαν αὐτὴν καὶ μετὰ σιδηροῦ ράβδου ἐβασάνιζον αὐτὴν καὶ ἔκτυπον αὐτὴν καὶ λέγουσιν αὐτὴν τὴν αἰτίαν αὐτῆς. Ἡ δὲ ἐνεύσαντο καὶ οὐκ εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐκατηράσαντο αὐτὴν τὰ ἀνθηκαρπῆ καὶ πάλιν ἐρώτησάν την καὶ ἔκτυπον αὐτὴν καὶ ἐρώτων αὐτὴν: —Εἰπέ μας πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Τότε ἡ μαρὰ στρίγλα λέγει αὐτούς: —Δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, μὴ μὲ βασανίζετε καὶ μὴ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου καὶ φιλανθρωποῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ τῶρα τηρήτός(;) με ἐν τῇ Ναζαρετ μῆνας πέντε καὶ πῆτε ἄνθρωπος· εἶπεν ἄν-

¹⁾ Τὸ ὅπως ἐπαναλαμβάνεται δις ἐν τῷ χ'φφ.

²⁾ Ἐνταῦθα ὁ γράφας τὸ χ'φφον Παναγιώτης Ρούβαλης ἔθεσεν ἐντὸς παρενθέσεως διάφορα οἰκογενειακά του ὀνόματα.

³⁾ Προφανῶς κλιονή. ⁴⁾ Ἐν τῷ ἐξορκισμῷ τοῦ Ψελλοῦ λέγεται: «Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ὁ ἅγιος Σισίνιος, Σίνης καὶ Σηνίδωρος κατήλθον τοῦ ἐπισκέψασθαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν... Ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν ἰσταμένων καὶ τῶν ἔκτων χαλινοκτυπούντων, κατήλθε τοῦ ἀνοῖξαι αὐτῶν. Ἡ δὲ μαρὰ Γυλλοῦ συνεισηθήε οὖν τοῖς ἔκτοις ὥσπερ μυῖα· καὶ περὶ μίσης τῆς νυκτὸς ἀπέκτεινε τὸ παιδίον. Ἡ δὲ Μελετινῆ ὠλόλυξεν πικρῶς λέγουσα, ὦ Σισίνιε, Σίνη καὶ συνοδία, ...». Κ. Σάθα, ἔ.ά. σ. 574. ⁵⁾ Τὸ χ'φφον: Δεβάνου. ⁶⁾ Τὸ χ'φφον: προστάξεις.

θρωπος να γράφη τα εβδομήντα δύο ονόματά μου¹⁾ και έχη αυτά εις τὸν οἶκον
 φ. 8^ν του οὐ μὴ εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκον τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (ἐδῶ γράφει | τὰ ονόματα
 τοῦ σπιτιοῦ ὅσα θέλει) (Στεργίου, Χάιδως, Παναγιώτη) οὔτε να βλάψω ἀπ' αὐτοὺς
 οὔτε μικρὸν οὔτε μέγαν, ἀλλὰ φεύγομαι ἀπὸ αὐτοὺς μίλλια δέκα πέντε. Τότε εὐλό-
 γησεν αὐτὴν να εἶσον πρὸς αὐτὴν εὐλογημένη, να εἶσαν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἐκ τοῦ
 κάρπου τῆς κοιλία(ς) σου χρῆσονται πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς φωτα-
 γώγιον εἶπον ἡμῖν καὶ τὰ ονόματά σου. Καὶ ἤρῃξαντο λέγειν οὕτως ἴ τὸ μὲν: Ὁ Ἰα
 τὸ ὄνομά μου καλουμένη μεληγούνη: τὸ |β|βηξούνη, τὸ |γ|πεζαρχῆς, τὸ |δ|μάρξα, τὸ
 |ε|καλησόνα, τὸ |ς|λευδοῦ, τὸ |ζ|πέτα, τὸ |η|πιερουμένη, τὸ |θ|λόλη, τὸ |ι|ἀραγού,
 τὸ |ια|μαρμάρω²⁾, τὸ |ιβ|στρίγλα, τὸ |ιγ|παιδοπνίκτρα³⁾, τὸ |ιδ|νυκτοπατοῦσα,
 τὸ |ιε|μώρα⁴⁾, τὸ |ιστ|ἦσκιον τῆς νυκτός, τὸ |ιζ|λαγονητήπα, τὸ |ιη|πιερωτόν, τὸ
 φ. 9^ν |ιθ|κλωσσαρία, τὸ |κ|ζούδιον, τὸ |κα|φανταζούτω, τὸ |κβ|βηματήτω, τὸ |κγ|λου-
 φούντω, τὸ |κδ|ἀχνή μολήν, τὸ |κε|φέτρια, τὸ |κστ|ζερβατού, τὸ |κζ|εβαραχήα, τὸ
 |κη|ἐπικατάρατη, ||κθ|ἦ διγητού, ||λ|θάνατος παιδιών, ||λα||μητέρων ὀδυρμός,
 ||λβ||ἀτικνοῦσα, ||λγ||ἀπνοῦσα (ἐγούστρια), ||λδ||ἐγήστηα, ||λε||μόρφου, ||λοστ||με-
 λάνη, ||λζ||ἔμοφού, ||λη||αἰῶνα, ||λθ||σκορπίδου, ||μ|μοιραδού, ||μα||μοῖρα, ||μβ||
 ἄπιστη, ||μγ||ἀγύριστη, ||μδ||ἡμέρα, ||με||νύκτα, ||μστ||ῶρα, ||μζ||στιγμὴ τῆς ὥρας,
 ||μη||χρόνου, ||μθ||μηγιούσα, ||ν|ἐβδομάδα, ||νω||κυριακή, ||να||δευτέρα, ||νβ||
 τρίτη, ||νγ||τετράδη, ||νδ||πέφτη, ||νε||παρασκευή, ||νστ||σαββάτο, ||νζ||δῶδिका μη-
 νῶν, ||νθ||μαρτιανή, ||ξ|ἀπριλιανή, ||ξα||μαϊανή, ||ξβ||ιονιανή, ||ξγ||ιουλιανή,
 φ. 9^ν ||ξδ||αὐγουστιανή, ||ξε||σεπτεμβριανή, ||ξστ||ὀκτωμβριανή, ||ξζ||νοεμβριανή, ||ξη||
 δεκεμβριανή, ||ξθ||γενουαρινή, ||ο|φλεβουριανή, ||οβ||ἀπληλόδησα⁵⁾ [... στε]. Ἐνε-

¹⁾ Εἰς τὸν ἔξορκισμόν τοῦ Ψελλοῦ ἀναφέρονται δώδεκα καὶ ἡμισυ ονόματα: «Τὸ μὲν πρῶ-
 τον... Γυλλοῦ, τὸ δεύτερον Ἀμορφοῦς, τὸ τρίτον Ἀβυζοῦ, τὸ τέταρτον Καρχοῦς, τὸ πέμπτον Βριανή,
 τὸ ἕκτον Βαρδελλοῦς, κτλ.». Κ. Σάθα, ἔ.ά. σ. 575. Πρβλ. Εὐχή τῆς Γυλοῦς (sic) αὐτόθι σ. 576.
 Παραλλαγήν τῶν ονομάτων αὐτῆς, δώδεκα τὸν ἀριθμόν, βλ. ἐν *É. Legrand*, Bibliothèque
 grecque vulgaire, τ. II, Paris 1881, σ. XVIII. 12^{1/2}, ονόματα τῆς Γυλλοῦς ἀναφέρει καὶ ὁ
Leo Allatius κατὰ Σάθαν, ἔ.ά. σ. 575. σημ. 1. Πρβλ. καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, Ἐξορκισμοὶ καὶ
 μαγικοὶ καταδέσμοι ἐκ Κρητικῶν χειρογράφων, Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τρίτον
 καὶ τέταρτον ἔτος 1941 - 1942. Ἐν Ἀθήναις 1951, σ. 62. Εἰς Ναξιακὸν δὲ χ/φον περὶ τῆς Γυλλοῦς
 παραδίδονται 20 ονόματα αὐτῆς. *Δ. Β. Οικονομίδου*, ἔ.ά. σ. 69 - 70. Εἰς τὸ παρὸν ἐκ Κο-
 νίτισης χ/φον διὰ πρώτην φορὰν συναντῶ 72 ονόματα τῆς Γυλλοῦς. Περὶ δὲ τῆς ἐν τῇ μαγειρίᾳ
 καὶ ταῖς ἄλλαις δοξασίαις τοῦ λαοῦ χρήσεως τοῦ ἀριθμοῦ 72 βλ. τὴν μελέτην τοῦ Γ. Κ. Σπυ-
 ριδάκη, Ὁ ἀριθμὸς ἐβδομηκοντα δύο, Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἀμαντον, Ἀθήναι 1940, σ. 409 - 418.

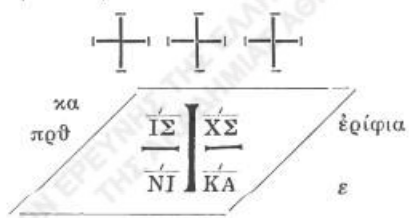
²⁾ μαρμαροῦ παρὰ τῷ Ἀλλαίφ. Κ. Σάθα, ἔ.ά. σ. 575, σημ. 1.

³⁾ παιδοπνίκτρια, αὐτόθι, σ. 575. ⁴⁾ μωραῖ, αὐτόθι, σελ. 575 ⁵⁾ Αἱ διπλαῖ κάθετοι,

κατὰ τὸν Φ. Ρούβαλην, δὲν εἶναι ἄνευ σημασίας διὰ τὴν τελεσφόρησιν τοῦ ἔξορκισμοῦ.

δύσαστε ὁ Θεὸς ἀσημένας <ι>· εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς $\begin{matrix} \text{ΙΣ} & \text{ΧΣ} \\ \text{ΝΙ} & \text{ΚΑ} \end{matrix}$ καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ὑπερευλογημένης ἐ<ν>δόξου δεσποίνης καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, προστασίας τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων, τοῦ τιμίον ἐνδόξου καὶ βαπυστοῦ Ἰωάν<ν>ου καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Νικολάου, Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, Δημητρίου τοῦ ἀθλοφόρου καὶ τῶν μεγίστων Ταξιαρχῶν Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ πάντων τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων ἀσωμάτων καὶ πάντων τῶν ἁγίων ταῖς δεήσεσι δέσον, χαλίνωσον πᾶσαν στρίγλα καὶ χαμορδοῦ καὶ χαμορδομένη καὶ ἀπὸ παντὸς κακοῦ φυλακτήριον τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Στεργίου, Χ<αί>-δ<ως>, Ἰω<άννου>, Π<α>ναγιώτου καὶ τὸν καρπὸν αὐτῶν δώσουσι ἐν | καιρῷ αὐ- τοῖ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ οὐκ ἀπορήσονται καὶ πάντα ὅσα ποιεῖ κατανοδοθήσεται ἕνας μὲ τὸν νεκρὸν καὶ ἐπιθάφη ὁ Χριστὸς καὶ Κύριον: γοοπαφ: τ: ρα νύκτα: μὲ Χ κι θερ πλοδο αο ἀσεμέτηραν Βάστην π' ο βλ βε φζ' ρ ρ οὔπο ειατας ἡμέρας πὸν τρέφουν φελητάς $\square 3$ κρῖαι κιοδοῦ αθ^ε πνεῦμα καλὴν κυρίον ἐξ οὐρανοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φωτίσετε ἡμῶν πίσιν πάντας τοὺς πιστεύοντας· πρὸς αὐτὸν πίστι πρὸς ἐρ- χομένους ὁ ἐξ αὐτῶν ρρρρ σσςσ ε με: ς : μ: ν̄: φ: Β: ο

φ. 10^ε

ἀμεν φίλε μη σέλθε χελὴν ἡμῶν ἐκ χθὸς ρῦσε πόνος ἐγεν μεν ὁλος πέρου πευφύγω ἢ πύλη ἀπὸ τὴν κλίνην φεῦγε ἀπὸ τὰ σθήτη τοῦ δούλου τοῦ θει: πν̄^α, ταῦ^α τοῦ σπῆ^α γρφ̄

Τέλος τῆς αὐτή<ι>.¹⁾ |

5. Εὐορκί τοῦ μπουκουλέτου²⁾.

φ. 10^ν

Ἐβο<ν>λήθηκα νὰ σπειρω τὸ δῖβωλο ρεβίθι, τὸ τρίβωλο, ἔκοφα ἀφὸξινλη³⁾,

¹⁾ Αἱ περὶ τῆς Γελλοῦς δοξασαίαι διὰ τῶν βυζαντινῶν διεσώθησαν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος μέχρις ἡμῶν. Ἡ μᾶλλον δ' ἐπικρατοῦσα σήμερον περὶ τῆς Γελλοῦς λαϊκὴ πίστις εἶναι ἢ περὶ θανατώσεως ὑπ' αὐτῆς τῶν βρεφῶν δι' ἀποπνιγμοῦ ἢ δι' ἄλλων μέσων. Ἡ αὐτὴ δοξασαία ἀπαντᾷ καὶ ἐν Ρουμανίᾳ, ἐνθα εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη ἢ λεγομένη «παράδοσις περὶ ἁγίου Σισινίου». *N. Cartoian, Cărțile populare*, τόμ. I, Bucur. 1929, σ. 145-153. Τελευταίως βλ. καὶ Ἄ. Κ. Μιχαλάκη εἰς τὰ Καστελλοριζικά Νέα, φ. 44, Ἀθῆναι 30-9-1953, σελ. 1. ²⁾ μπουκουλέτον = σκορπίος. ³⁾ ἀφὸξινλη = ἀφροξυλιά. ἐκ τοῦ οὐσ. ἀφρός καὶ ξύλο. Ὁ ἄνευ τοῦ ρ τύπος κατ' ἐπίδρασιν τοῦ συνωνύμου κουφοξυλιά. Ἱστορικὸν Λεξικόν, τόμ. Γ' (1942), ἐν λ. ἀφροξυλιά.

ξύνω ἀλέτρι καὶ καλαμένο ζυγὸ νὰ σπείρω τὸ δίβωλο, τὸ τρίβωλο ρεβίθι. Ἔπεσε στραβὴ θάλη¹⁾ κουρούνα νὰ τὸ σπειροδιαλέξῃ. Ἀσήκωσα πέτρα νὰ τὴ βαρέσω τὴν στραβὴ θάλῃ κουρούνα, ἔλαχε σκορπιὸς καὶ μὲ ἔφαγε εἰς τὸ χέρι

καὶ φωνάζω
καὶ βρικόζω
καὶ τὴν θάλασσαν ταράζω
καὶ τὰ δέντρα ξερριζώνω
καὶ τὴν θάλασσαν ταράζω,

σοῦρπα μέλι γάλα, ξέρινα τοῦ σκορπιῶν τὸ αἷμα καὶ νὰ πτύῃ † † †.²⁾

6. Σόρκι διὰ τὴν κεφαλαριὰ ὁποῦ πονεῖ τὸ κεφάλι.

Ἄφ' ὅτου ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη. Φεῦγε πόνε καὶ κεφαλαριὰ ἀπὸ τὴν κίφαλῃν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τάδε). Ὁ χρόνος ἐπεριτιμήθη. Φύγε κεφαλαριὰ ἀπὸ τὴν κίφαλῃν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τάδε). Ὁ Χριστὸς ἐβαπτίσθη. — Φύγε πόνε ἀπὸ τὴν κίφαλῃν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τάδε). Ὡς καθὼς ἐκατάκασε ὁ Θεὸς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα³⁾, ἔτιζι πᾶσα ἀνάγκη καὶ πόινε ἀπὸ κεφαλαριὰ ἀπὸ τὴν κίφαλῃν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τάδε). Ἀμήν. † τρεῖς(ς) φο(ρὲς) ὁποῦ ἀρχ(ινῶς)⁴⁾.

7. Σόρκι ὁποῦ δὲν ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ κατο(υ)ρήσῃ.

Παραπουδαβὸν <ι> νὰ εἶναι κοσαρὰ <ι> πουλία καὶ τὰ κίσαρα <ι> πο(υ)λία κάνουν κίσαρες <ι> φωλ(ι)ές· μὲ τις κίσαρες φωλ(ι)ές κάνουν τὰ αὐγὰ καὶ τὰ κίσαρα τ' αὐγὰ κάνουν κίσαροπουλία· δίχως χέρια, ποδάρια, δίχως σοβλι⁵⁾ τὰ ἔψησα ἀνέθηκας <ι>. Δίχως χέρια τὰ πίασα, δίχως στία τὰ ἔψησα, δίχως στόμα τὰ ἔφαγα, δίχως δόντια τὰ ἐκουκάλησα, δίχως λάρνγγα τὰ ἐδιάβασα, κἄν δὲ πιστεύης, χέσε καὶ κατοῦρησε⁶⁾.

¹⁾ *θολή*. Εἰς τὸν κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 33 ἐξορκισμὸν λέγεται *κουτσή, στραβὴ κουρούνα*.

²⁾ Πρβλ. Ἰω. Σταφιδᾶ, Ἰατροσόφιον, παρ' *Ε. Legrand*, Bibliothèque grecque vulgaire, τ. II', Paris 1881, σ. 10. Ἐπίσης *Λαογραφίας Β'* 466-8 (ἐκ *Κεφαλληνίας*), Δ' 45 (ἐξ *Αἰδηνοῦ*), 48 (ἐκ *Ξηροχωρίου*), 58-9 (ἐκ *Κυθήρων*), 504 (ἐκ *Καστελλορίζου*), 530-1 (ἐκ *Πάφου*), Ε' 613 (ἐκ *Τευθρώνης Γυνθείου*), Γ' 132 (ἐξ *Ἀργυράδων Κερκύρας*), ΠΓ' 14, 268 (ἐκ *Κύπρου καὶ Ζακύνθου*).

³⁾ Τὸ χ' φων: *Γόμορρα*. ⁴⁾ Πρβλ. «εἰς κεφαλαγιάν» Ἰωάννου Σταφιδᾶ, ἔ. ἀ. σ. 18-19. Πρὸς τοῦτοις «*Εἰς πόνον τῆς κεφαλῆς*» Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, Γεωπονικόν, ἔκδ. 6η, Βενετία 1884, σ. 107, καὶ *Λαογραφία*, τ. Δ' 534 (ἐκ *Πάφου*), Γ' 130 (ἐξ *Ἀργυράδων Κερκύρας*) καὶ ΠΓ' 23 (ἐκ *Κύπρου*). ⁵⁾ σουβλί. ⁶⁾ Πρβλ. Κεφαλληνιακὴν ἐπιδὴν ἐν *Λαογραφίας Β'* 192-3, ἐπιδὴν ἐξ *Αἰγίου* «ὅταν δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατοῦρησῇ τὸ ζῶν» *Λαογρ. Γ'* 494. Ἐπίσης πρβλ. *Λαογραφ. Δ'* 40 (ἐξ *Αἰτωλίας*), 49 (ἐκ *Ξηροχωρίου*) καὶ 526 (ἐξ *Αἰδηνοῦ*).

8. *Σόρκι διὰ τὴ λάλα¹⁾ καὶ σκάθαρον²⁾.*

Χουνιανὸς καὶ ἡ Κονίχα τρία παιδιὰ κακὰ ἔκαμαν τὴν λάλα καὶ τὸν σκάθαρον καὶ τὴν ἀκρίδα καὶ ὁ Κουνῆς ψυχομαχῶ καὶ ἡ Κονίχα, τουροτάκουνη <,> μου, ἀποθνήσκεις. Τί νὰ τὰ κάμω τὰ παιδιὰ; Καὶ τῆς λέγει: — Ἐπᾶρε δώδικα ἡμερε- φ. 11^v
τιῶν στάκτη, πότιζε³⁾ τα, στάκτωνέ τα καὶ ἀναποδοσύταξέ τα, ἓνα ἓνα ἀπαντάειν καὶ κανένα νὰ μὴν μείνη.

9. *Σόρκι διὰ τὸ αἷμα ἀπὸ τὴ μύτη.*

Εἰς τὸ βοννὸ τοῦ Ἐραρά<τ>
εἶναι λίμνη ματωτῆ
καὶ σταματωτῆ.
Τρεῖς ἀγγέλοι τὴν κρατοῦν
καὶ ἄλλοι τρεῖς παρακαλοῦν:
— Στάσου λίμνη ματωτῆ.

Ὡς καθὼς ἐσταμάτησε ὁ Χριστὸς εἰς τὸν σταυρόν, ἔτσι νὰ σταματήσῃ καὶ τὸ αἷμα ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τάδε) † † †. Ἐσταμάτησε καὶ ἐξηράνθη, ὡς τὴν λίμνη τοῦ Βάρθα, νὰ ἦλθε ὡς Θεοῦ θαῦμα⁴⁾.

10. *Σόρκι διὰ τὴν λύσσα.*

Ἄριπού, ἀρεποτάνα, ὁ ἐπεράτος <,>⁵⁾ στάκτη νὰ κἀνη τὰ πράγματα εἰς σὲ χαρτί, ὅπως εἶναι σημειωμένα καὶ νὰ τὸν ποτίζῃ μὲ κρασί καὶ νὰ τὸν ξορκῇ τὸν ἄν-

¹⁾ λάλα κατὰ τὰ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ εἶναι εἶδος καταστρεπτικοῦ σκόληκος.

²⁾ σκάθαρον, κοιν. σκαθάρι, εἶδος ἐντόμου βλαπτικοῦ, ὁ ὄπιουρυγίτης. Βλ. Λαογραφ. Γ', 115, σημ. 1. Κατὰ τὸ Κυπριακὸν Ἱατροσόφιον τοῦ Μητροφάνους, Λευκωσία 1924, σκάθαροι εἶναι τύλοι τῶν χειρῶν καὶ ἰδίᾳ τῶν δακτύλων, «τὰ μυρμήκια». Περί τοῦ σκανθάρου βλ. καὶ Λαογραφ. ΣΤ' 614 καὶ Η' 540. Περί τῆς θεραπείας τοῦ σκαθάρου βλ. Κυπριακὰ Χρονικά, Δ', 42. Κατὰ δὲ τὸ Ἑπειρωτ. γλωσσάριον τοῦ Ἀραβαντινοῦ (Ἐν Ἀθήν. 1909) σκάθαρος εἶναι νόσος τῆς ἀμπέλου, ἄνθραξ. ³⁾ Τὸ χ/φον λέγει πίτιζε.

⁴⁾ Πρβλ. Ἰωάννου Σταφιδᾶ, Ἱατροσόφιον, ἔ.ἀ. σ. 13. Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ.ἀ. σ. 118-9. Λαογραφ. Δ' 48 (ἐκ Σηροχωρίου Εὐβοίας), 528 (ἐκ Πάφου), Θ' 241 (ἐκ Κρήτης), Γ' 130 (ἐξ Ἀργυράδων Κερκύρας).

⁵⁾ Εἰς τὸ Ἱατροσόφιον Ἰωάννου Σταφιδᾶ, ἔ.ἀ. σ. 19-20, ἀναγινώσκωμεν διὰ τὴν λύσσαν: «Σάτορ, ἀρεπο, τένετ, ὄπερα, ρότας. Τὰς ἄνω πέντε λέξεις γράψε εἰς καθαρὸν χαρτὶ τρεῖς καί, ἀφ' οὗ περιτυλίξῃ τὸ χαρτάκι μὲ ψωμί, ἄς φάγῃ ὁ ἀσθενής... Αἱ λέξεις σημαίνουν τὰς πέντε πληγὰς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀραβικά». Πρβλ. Λαογραφ. Ε' 616 (ἐκ Βουρβοῦρων Κυνοῦρίας), ΣΤ' 99-100 (ἐκ Μακεδονίας). Περί δὲ τῆς καταγωγῆς τοῦ τύπου τῶν Sator, arepo, tenet, opera, rotas βλ. τὴν περισπούδαστον πραγματείαν τοῦ Harald Fuchs, Die Herkunft der Satorformel, ἐν Schweizerisches Archiv für Volkskunde, 47 Bd. Basel 1951, σ. 28-54.

θρωπο ἢ τὸ ζῶον. Τερατίζει < ; > καὶ τὸ [ἐξ]ορκοῦν † καὶ ὅπου ἐγὼ τὸ λόγο μου, ἢ Παναγία τὸ χέρι της. |

φ. 12^ν

11. Σόρκι διὰ τὴ λούγκα¹⁾.

Ἔλα, ἀφέντη μου Χριστέ, Κύριά μου Παναγία, ἅγιοι Ἀνάργυροι θαυματουργοί, πρῶτοι γ<ι>ατροὶ τοῦ κόσμου. Πρῶτα βάνει ὁ ἀνθέντης ὁ Χριστὸς τὸ χέρι του, δεύτερο τὸ δικό μου, τὸ λυκάζω²⁾ μὲ τὴν μύξα τῆς κεφαλῆς μου νὰ μὴν τὸ λυκάση καὶ ὁ ἀέρας τοῦ ἔφερε καὶ ἀέρας νὰ τὸ πάρη· καὶ τὸ φνοσαί τρεῖς φορὲς. †.

12. Ἐρμηνεία διὰ σπάσιμον ἀρχιδίου³⁾.

Ἐπᾶρε ἀνθή ἀφοξυλίας, ἤγουν βοῦζα, κοπάνισέ τον ὡσὸν πλάθρι⁴⁾ καὶ βράσε τα μὲ γάλα τῆς γίδας, ἕως ὅπου νὰ πήξη καὶ βάλ' τα εἰς τὸν τόπον ὅπου εἶναι [·] σφίνα < ; >. Εἶναι κι ἄλλο. Ἐπᾶρε γνέμα λιναρίσο καὶ βράσ' το καὶ βάλ' το ἐπάνω ξυστό. Εἶναι καὶ ἄλλα. Κοπάνισον καμπόσους μπόμπουλους τῆς γῆς μὲ τὰ κόκκαλα τους καὶ βάλ' τα ἐπάνω ἕως ἡμέρας δέκα τρεῖς καὶ ἡ Παναγία τὰ γιάνει †. |

φ. 12^ν

13. Ἐρμηνεία διὰ τὰ χελώνια⁵⁾.

Ἐπᾶρε λάσπη ἀλατίου, ὀλίγο μέλι ἄκαγο μὲ κρηθρις καὶ ξύγκι πρόβειον καὶ κοπάνισέ τα ὅλα ἀντάμα, κάνε τα ὡσὸν ζυμάρι καὶ βάλ' τα ἀπάνω καὶ ἀνοίγει βέβαια χωρὶς πόνον καὶ εὐθὺς μὲ τρόπον διὰ νὰ βγάλης ἀπὸ μέσα †.

14. Ἐρμηνεία διὰ τὸ καλὸ σπειρι⁶⁾.

Ὅποιος ἀνθρώπος κατὰ τύχη καὶ ἐβγάλη τὸ σπειρι τὸ γαρμπούνι⁷⁾, νὰ μὴν τὸ πειράξη τίποτας, μόνον νὰ πάρη ἓνα σῦκο νὰ τὸ σκίση εἰς τὴ μέση καὶ νὰ πάρη καὶ ὀλίγον σπειροχόρι νὰ τὸ ξύση ὀλίγο ἀπάνω εἰς τὸ σῦκον καὶ ὀλίγην ζάχαριν καὶ ὀλίγην γαλόπιτρα⁸⁾ καὶ βάλ' τα ἀπάνω καὶ ἄλλαξέ το πολλὰς φορὲς, ὅτι αὐτὸ ἀμαζώνει⁹⁾ καὶ πίνει μάλιστα. Εἶναι ἀληθῶς τὸ βλέπω μὲ τὰ μάτια μου ἄν εἶναι ἀπὸ

¹⁾ Πρβλ. Λαογραφ. Δ' 38 (ἐξ Αἰτωλίας), 42 (ἐκ Καλαβρυτίων), 52 (ἐκ Σηροχωρίου), 524 (ἐξ Αἰδηψοῦ), Γ' 118, 134 (ἐξ Ἀργυράδων Κερκύρας), ΠΓ' 141-2 (ἐξ Ἰκαρίας). Βλ. καὶ Γρηγ. Ἀ. Μοσχολοπούλου, Ἀρρώστειες καὶ λαϊκὰ γιαιτροσόφια, Ἡ Ἠχώ τοῦ Ἰονίου, φ. 69-71 [Ἀθήνηαι 1952], σ. 11. ²⁾ λυκάζω = παθαίνω μόνονσιν ἰδίως τοῦ προσώπου ἀπὸ ἀκάθαρτα χέρια. Τὸ ρῆμα ἀπαντᾷ καὶ ἐν Κερκύρα. Ἡ *λύκαση γιὰ νὰ περάση θέλει θειάφι καημένο», συμφώνως πρὸς τὰ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

³⁾ Πρβλ. Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ.ἀ. σ. 145: Διὰ νὰ θεραπεύσης σπάσμα, ἤγουν κατῆβασμα. ⁴⁾ μπλάστρι. ⁵⁾ Πρβλ. ἐπφδὴν ἐκ Κρήτης, Λαογραφία Δ' 518 καὶ *Πῶς γιαιτρεύονται τὰ χελώνια ἐν Λαογραφία ΣΤ' 100-101 (ἐκ Μακεδονίας). ⁶⁾ κακὸ μῆμι τὸ λέγουν εἰς τὴν Κρήτην ἢ μουρηιά. Λαογραφία Δ' 514-515. ⁷⁾ γαρμπούνι = ἀνθραξ. ⁸⁾ γαλόπιτρα βλ. Ἱστορ. Λεξ. τ. Δ', ἐν λέξει γαλατόπιτρα. ⁹⁾ ἀμαζώνει = μαζεύει.

μέσα, κὶ νὰ τὸ ξύσῃ, κὶ ἂν εἶναι ξερὸν τὸ χορτάρι, νὰ τὸ δροσίῃ μὲ νερὸν καὶ νὰ τὸ πίνῃ.†

15. Ἐρμηνεία δι' ἀβδέλλες.

φ. 13^v

*Ἐὰν κατὰ τύχῃ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ ὁποῦ νὰ πίνῃ νερὸν καὶ τοῦ ἐμβῆ καμίαν ἀβδέλλαν εἰς τὸν λαιμόν του ἢ εἰς τὴν μύτην του, νὰ κάμῃ μίαν σκορδαλιά, νὰ βάλῃ κάμποσον ξίδι καὶ κάμποσον ἀλάτι καὶ λίγο σκόρδο καὶ νὰ στομ(π)ησθῆ¹⁾ καλὰ νὰ γένη νερο(ν)λή· ἔπειτα νὰ τὴ ροφήσῃ καὶ νὰ ξεπλύνῃ τὸ στόμα του ἢ τὴ μύτη του καὶ νὰ γαργαλίῃ τὸν λαιμόν του καὶ νὰ μὴν σκαπειτήσῃ²⁾ νὰ ἔχῃ τὸ νοῦ του· κὶ ἂν δὲν πέσῃ πάλιν νὰ πάρῃ ἀρμύρα μονάτη καὶ νὰ πλύνῃ τὸ στόμα του ἢ τὴ μύτη του, νὰ γαργαλίῃ καὶ τὸ λαιμό του καὶ νὰ μὴν σκαπειτήσῃ τίποτας· καὶ ἀπὸ τοῦτα νὰ φυλαχθῆ νὰ μὴν τὴν κόψῃ εἰς τὴν μέσῃν καὶ πλέον δὲν εἶναι ἐλπίδα. Καὶ εἰς κάθε ζωντανὸν ὁποῦ νὰ ἐμβῆ, πρῶτα ἐπιχειρήσου μὲ τὴν σκορδαλιά καθὼς ἄνωθεν σὲ ἐρμήνευσα³⁾ †.

16. Διὰ νὰ ἀνοίξῃς ὅ,τι πρίσμα ἄγωρον⁴⁾.

Διὰ νὰ ἀνοίξῃς ὅ,τι πρίσμα ἄγωρον, ἐπᾶρε ξύγκι πρόβειον, λάσπη τοῦ ἀλα-
τίου καὶ καπνιά ἀπὸ μπουχαρί, στούμπησέ τα ἀντάμα, κάμε τα ὡσὰν ζυμάρι καὶ φ. 13^v
βάλε τα ἀπάνω εἰς τὸν τόπον ὁποῦ εἶναι ὁ πόνος καὶ ἄφησέ τα ὥρας εἴκοσι τέσσερις,
24, καὶ ἀνοίγει ὁ πόνος εὐκόλα. ††.

17. Διὰ λούγκα⁵⁾.

*Ἐπᾶρε λάσπη ἀλατίου, σκόρδον καὶ αἰθουλοῦνο, κάμε τα ὡσὰν πλάθρι καὶ
βάλ' τα ἀπάνω τέσσερις πέντε φορὲς καὶ υγιαίνει.

¹⁾ στομπησθῆ=κτυπηθῆ. ²⁾ σκαπειτήσῃ=ξεφύγη, καταπιῆ. ³⁾ Πλὴν τοῦ ἱατροσοφίου διὰ τὴν πτώσιν τῆς βδέλλας, ὑπάρχουν καὶ ἐπ'ὸν ἀντικειμένου, ἐξ ὧν παραθέτω τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν ἐξῆς ἀνέκδοτον ἐξ Ἀπυράνθου - Νάξου ἐπιφθῆν:

Ὁ νήλιος ἀνατέλλοντας
καὶ καταπλάτυνοντας
τρέμ' ἢ ἦς,
τρέμω ὦ,
τρέμ' ἢ πέτρα πού πατῶ κλπ.

⁴⁾ Πρβλ. Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ. ἀ. σ. 115.

⁵⁾ Ἀνωτέρω εἶδομεν τὸν ἐξορκισμὸν τῆς λούγκας (ἀριθ. 11) καὶ τὰς ἐν τῇ Λαογραφίᾳ παραλλαγὰς αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ ἱατροσόφιον αὐτῆς. Πρβλ. καὶ Γρ. Ἀ. Μοσχολοπούλου, ἔ. ἀ. σ. 11.

18. Σόρκι διὰ τὸ γαρμπούνι¹⁾ τὸ σπειρί.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.
Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγον καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Ὁ Χριστός
ἐρχόμενος ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη

καὶ σὴ σιράτα ποῦ πηγαίνει
τὸ γαρμπούνι ἀπανταίνει
καὶ τοῦ λέγει ποῦ πηγαίνει.

Καὶ λέγει: — Θὰ πηγαίνω ν' ἀγγίξω τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδε) καὶ τοῦ λέ-
φ. 14r γειν²⁾ ὁ Ἰησοῦς | Χριστός: — Σὲ ὀρκίζω, σὲ ξορκίζω μὲ τῆς ἐξουσίας μου τὸ χέρι καὶ
μὲ τῆς παραχράντο(ς) μου μητρὸς, παρακαλῶ τὸν ἄνω πατήρ μου καὶ τοῦ(ς)
ἁγίους μου ὄλους καὶ τοὺς δώδεκα ἀποστόλους καὶ τὴν ἁγίαν Εἰρήνην καὶ τοὺς
ἁγίους Ἀναργύρους Κοσμίᾳ καὶ Λαμιανὸν καὶ πάσων τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων
ἀσωμάτων, σὲ ξορκίζω νὰ πηγαίνης εἰς τὰ ἄγρια βουνὰ καὶ στὰ ἄγρια κλαδιά, ἐκεῖ
πεινὸς δὲν λαλεῖ, ἐκεῖ νὰ καταντήσης. Ἀμήν.³⁾

19. Σόρκι διὰ τὴν δροσοπίλαν³⁾.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγί(ου) Πνεύματος. Ἀμήν.
Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Μέσα κάτω σιὸ λιβάδι
εἶχα δύο φίδια ζευγάρι,
καὶ τὴν ὄχεντρα λάτρη(ς);
καὶ τὸν ἄμμο ὄλο στάρι,
καὶ τὴν θάλασσα χωράφι
καὶ τὸν οὐρανὸ | ἁλώνι.

φ. 14v

Μὰ οἱ δικοὶ σπέρνον τὸ στάρι, οἱ δὲ δῶ σπέρνον τὴ φόκα(ς); ὁ περλαμῆν
τατή(ς);. Ὁξω δροσοπίλα ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδε), ὅτι ὁ τάδις εἶναι βαφτι-
σμένος, μυρωμένος, τοῦ Θεοῦ παραδομένος. Ἀν ἤμπορεῖ νὰ τὸ ὑπομένη, μηδὲ μέρα
μηδὲ νύκτα, μήτε κάρτι ἀπὸ τὴν ὥραν. Φέρτι μου ἄδολο κρασι καὶ φῖνο ροῦχο νὰ
κόψω τὴν δροσοπίλα, τὴν θηλυκή, καὶ τὴν ἀρσενική, νὰ πάη εἰς τὰ ἄγρια βουνὰ καὶ

¹⁾ Καὶ ἐν Κερκύρα ὁ ἄνθραξ λέγεται γαρμπούνι· ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ τὸ γαρμπουνόχορτον ἢ καρβουνόχορτον (*veronica officialis*). ²⁾ Ὅπως βλέπομεν, αὐτὸς ὁ Χριστὸς μανθάνει καὶ διδάσκει τὴν ἐμφθῆν. Πρβλ. *Fritz Pradel*, *Griechische und Süditalienische Gebete*. . . Giessen 1907, σ. 288-9. *E. Legrand*, ἔ. ἀ. σ. 25. Ἐβδομάς Α', σ. 80. ³⁾ Ἀνάλογον ἐξορκισμὸν βλ. ἐν Λαογραφίᾳ ΙΑ' 126-127 (ἐκ Κερκύρας). ⁴⁾ δροσοπίλαν ἢ δροσοπίλιαν καλοῦσι τὴν πέμφιγα. Καὶ ἐν Κερκύρα συνηθίζεται ἡ λέξις. Βλ. Λαογραφία, τ. Ι' 123, σσημ 1.

στά ἄγρια κλαδία, νὰ μπῆ στῆς Μάνης τὰ βουνά, στῆς <Μ>παρ<μ>παρ<ι>ᾶς τὰ μέρη καὶ ὄπου ἐγὼ τὸ λόγο μου, ἡ Παναγία τὸ χέρι της. Ἄμην. Ἄερας τὸ ἤφερε, ἄερας νὰ τὴν πάρη.

20. Ἐρμηνεία διὰ τὸ μποκολέτσι¹⁾.

Ἐκ στόματος τῆς ἁγίας Ἀνάργυρης (sic) ἐὰν τύχη καὶ φάη τινὰν ἄνθρωπον ὁ μπουκουλέτζης, νὰ πάρη ἐλαιόλαδον παστρικὸν | καὶ σκορπίδι ἀπὸ παλ<ι>όφυργο φ. 15^r καὶ φύλλα ἀπὸ ἀγριαπιδ<ι>ά, ἤγουν κοριτζὰ ἄγρια καὶ κοπάνισέ τα καὶ βάλ'τα ἀπάνω καὶ δὲν θέλεις βλαφθῆ τίπους + + +.

21. Διὰ γνέσεως²⁾ τῆς γυναικὸς εὐκολα³⁾.

Εἰς φυλακτῆριον τῆς δούλης τοῦ <Θ>εοῦ (τάδι). Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 ἁγίου Πνεύματος. Ἄμην. Δέσποτ

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 α, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, τοῦ

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 Θεοῦ μονογενῆς, βοήθησον τὴν δ

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 ούλην σου (τάδε)

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 ὅπως τέξη τέκνο. Ἐξελθε βρέφος σὲ καλὸν φῶς τοῦ κόσμου, κάλεσον τὸ

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 βάπτισμα, κάλεσον γῆν, κάλεσον τὸ ἴδιον. Κάλεσον τὰ ἄγια τῆς Θεοτόκου. Ὁ

ΙΣ	ΧΣ
ΝΙ	ΚΑ

 Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς καὶ μὴν βραδύνης. Στῶμεν καλῶς, σιῶμεν καλῶς, σιῶμεν μετὰ φόβου Θεοῦ. Ἄμην. Παναγία Θεοτόκε, βοήθησον τὴν δούλην σου (τάδε). |

22. Εἰς ἄνθρωπον ὁποῦ νὰ ἔχη μοχασίλι⁴⁾ εἰς τὴν καρδίαν, ὁποῦ τὸν φ. 15^v ἐπονεῖ κάθε ἡμέραν.

Τὸν Μάγιον μῆναν καθημερινῶς νὰ βράζῃ ἀπὸ αὐτὲς νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ καὶ τὸ ζωμί της κάθε πρωτῆ, ἤγουν τζοκνίδια ὅλο τὸν Μάην καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὲς τὲς ἴδιες νὰ μάση τὸν σπόρον, νὰ τὸν σιγνώσῃ καὶ νὰ τὸν στομπήσῃ καὶ

¹⁾ Ἀνωτέρω εἶδομεν τὸ ὑπ' ἀριθ. 5 ξόρκι τοῦ μπουκουλέτου (σκορπίου) παρατέμψαντες καὶ εἰς τὰ ἀνάλογα ἐκ τῆς Λαογραφίας. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ πρακτικὸν ἱατροσόφιον εἰς δῆγμα σκορπίου, περὶ οὗ πρβλ. Ἀγαπίου Μοναχοῦ, ἔ. ἀ. σ. 115. ²⁾ Προφανῶς γενήσεως. ³⁾ Πρόκειται περὶ ὠκυτοκίον εὐχῆς, ἀνηκούσης εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαγικῶν ἐπωδῶν ἐν περιήτοις (πρβλ. Ν. Γ. Πολίτου, Λαογρ. Σύμμ. 2, 298) καὶ λεγομένης εἰς δυσκόλους τοκετούς. Περὶ δὲ τοῦ ἔθους τῆς κατὰ τοὺς δυσκόλους τοκετούς καταφυγῆς εἰς ἐπωδούς βλέπε Γ. Κ. Σαντιδάκη, Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν, τὴν βάπτισιν καὶ τὸν γάμον ἔθιμα τῶν Βυζαντινῶν ἐκ τῶν ἀγιολογικῶν πηγῶν, Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τόμ. Ζ' (1952), Ἀθῆναι 1953, σελ. 112, ἐνθα καὶ ἡ προγενεστέρα βιβλιογραφία. ⁴⁾ Ἐκ τοῦ τουρκικοῦ muhassil (ἐπίθ.)=ἐκεῖνος ποὺ τρυπάει.

νὰ πάρη μισὴ ὀκὰ μέλι ὠμό και νὰ τὸ φειάση μαντζούνι και νὰ παίρηνη ἀπὸ ἕνα χολάρι τῆς τράπεζας κάθε πρωτὶ και βράδυ και νὰ τὸ ἀκολο(υ)θήση κανένα μῆνα ἢ παραπάνω, κι ἂν δὲ φθάση τὸ μαντζούνι, νὰ φειάση και ἄλλο και ὑγιαίνει.¹⁾

23. Εἰς ἄνθρωπον ὁποῦ νὰ ἔχη φάγουσα εἰς τὸν πάτο.

Νὰ πάρη κάμποσες ἀβδέλλες μεγάλες εἰς „10,,15,,20,, κατὰ τὸν ἄνθρωπον φ. 16^r και νὰ τις βάλῃ εἰς τὸ κάθισμα και ἀφοῦ πέσουν οἱ ἀβδέλλες, νὰ ἔχη καμ|πόσες μο-
λόχως βρασμένες εἰς μίαν τέντζιρη· τὰ ζέτακες²⁾ μὲ κάμποσο νερὸν και νὰ καθίσῃ
ἀπάνω εἰς τὸ ἀγγό,³⁾ ἕως νὰ τρέχουν ὁ τόπος τῶν ἀβδελλῶν και ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ νε-
ρὸν νὰ τις πλένῃ, διὰ νὰ τρέχουν, διότι ὁ ἀχνὸς τὸ ἀπαλύνει κι τρέχει. Καὶ νὰ τὸ
ἐξακολουθήση δυὸ τρεῖς φορές ἀπερισσότερο και ὑγιαίνει, ὅτι ἄλλο ὠφιλιμώτερο δὲν
εἶναι κανένα πάρεξ αὐτό.

24. Εἰς ἄνθρωπο ὁποῦ νὰ ἔχη παλαιὸ συνάχι, ὁποῦ νὰ βηχάη κάθε ὀλίγον⁴⁾.

Νὰ πάρη παλαιὸ ἐλαιόλαδο ἀπὸ πέντε χρόνους και ἀπάνω ὅσον παλαιό, τό-
σον καλύτερα, ἕως μία ὀκὰ και νὰ τὸ πλύνῃ μὲ ἑννέα νερά, ἤγουν νὰ ἔχη δυὸ τέν-
τζιρις μὲ νερὸν και νὰ τὸ ρίξῃ εἰς τὴν πρώτην και ἔπειτα νὰ τὸ μᾶση και νὰ τὸ
φ. 16^v ρίξῃ εἰς τὴν δεύτερην και ἀλλάξοντας | τὸν νερὸν κάθε φορὰ και νὰ εἶναι ὡς δυὸ ὀκάδεις
νερὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ ἀγγό και νὰ τὸ ἀνακατώνῃ μὲ ἕνα χολάρι, ἕως νὰ τελειώσουν εἰς
ἐν(ι)ὰ φορές και νὰ μείνῃ ἕως μισὴ ὀκὰ και νὰ τὸ παίρηνη ἀπὸ ἕνα χολάρι τῆς
τράπεζας κάθε πρωτὶ νησιχὸς και ἕνα τὸ βράδυ ὅπου νὰ πλαγιάξῃ, και ἂν ἴσως και
δὲν τιλειώσῃ τὴν πρώτην φορὰν, νὰ τὸ ἐνεργήσῃ και ἄλλην δεύτερην, και ὑγιαίνει,
ὅτι ἄλλον ἐνκολώτερο και ἐνεργησιότερο δὲν εἶναι και ὑγιαίνει. Πρῶτα ὁ Χριστός,
δεύτερον τὰ ἐνεργησιτικά \vdash Τέλος.

25. Διὰ γυναῖκα ὁποῦ δὲν ἔχει γάλα.

φ. 17^r Νὰ πάρη μίαν γλωσσαν τῆς ἀγε|λάδας και νὰ τὴν σιγνώσῃ, νὰ τὴν κἀνῃ ὡσὰν
σκόνῃν και νὰ τὴν πίνῃ μὲ νερὸν κάθε πρωτὶ ἢ και ἄλλην φορὰν ὁποῦ νὰ εἶναι
διφασμένη. Ὅμως νὰ προσέχῃ νὰ μὴ εἶναι καμίαν μέρα σαρακοσιτή, ὅτι γίνεται χε-
ρούρα και τις ἄλλης ἡμέρις ἐνεργεῖ και πιάνει γάλα. Εἶναι και ἄλλο χορτάρι ὡσὰν

¹⁾ Πρβλ. Λαογραφίας Δ' 49 (ἐκ Ξηροχωρίου), 384 (ἐκ Κύπρου) και 530 (ἐκ Πάφου).

²⁾ ζέτακες = ἐξέστανες. ³⁾ ἀγγό = ἀγγεῖον.

⁴⁾ Πρβλ. Ἁγασίου Μοναχοῦ, ἔ. ἀ. σ. 103. Λαογραφία, Γ' 122: Ἐξορκισμὸς γιὰ τὸ κρῦο (ἐξ Ἀργυράδων Κερκύρας). Συναφῆς εἶναι και ἡ θεραπεία διὰ τὸν πλευριτὴν ἢ πόντα. Ἁγασίου Μοναχοῦ, ἔ. ἀ. σ. 113-114.

ἀγκάθι καὶ ἔχει ρίζα γλυκὴν μόνον τὸ ἔξωθεν ὄχι, τὸ ἔσωθεν νὰ τὸ φάῃ αὐτὸ καὶ πιάνει γάλα.¹⁾

26. Ἐρμηνεία διὰ τὴν λύσης ἀνδρογύνου ποδεμένο.

Ἐπᾶρε χολῆν κορακοῦ καὶ λ[άδι] τζουβόλαδο²⁾ νὰ τὰ ἀνακατώσῃ καὶ νὰ ἀλειφθῇ ὄλον τον τὸ κορμί τους καὶ νὰ τρίβωνται καὶ ἄς γράψῃ ἐτοῦτο τὸ τροπάρι νὰ τὸ γράψουν εἰς ἓνα χαρτὶ | νὰ ἔχουν ἀπὸ ἓνα χαρτὶ γραμμένο ὁ κάθε ἓνας νὰ φ. 17^v
εἶναι ἐτοῦτο τὸ τροπάρι γραμμένο: Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Λύει τὰ δεσμὰ καὶ δροσίζει τὴν φλόγα. Ὡς τρεῖς σοφὲς γλυκὺς τῆς θεαρχίας τύπος, ἕμνοῦσι σε παῖδεν· εὐλογεῖτε. Εὐλόγησαι σὸν τὸν μόνον Σωτῆρα καὶ παντουργὸν δεσποτικῶς εὐεργέτην. Εὐλόγησο, Χριστὲ ὁ Θεός, τὸν ἀνθρώπον τοῦ δούλου σου (τάδε) καὶ (ὁ δεῖνα) καὶ ἄς γράψῃ + + + καὶ τὰ τροπάρια τῆς Πεντηκοστῆς νὰ τὰ βασιάζουν ἀπάνω τους καὶ λύει. Ἀμήν. + + +.³⁾

27. Εἰς δυσουρίαν φιαγοῦ⁴⁾.

Ἐπᾶρε ρίζα τῆς φάκλας⁵⁾, τζάκισέ | τὴν εἰς λεπτὰ καὶ βάλει τὴν εἰς κρασί νὰ φ. 18^r
κάμῃ ἡμέρας δώδικοι, ἔπειτα στράγγισε τὸ κρασί ἐκεῖνο καὶ πίνε το κάθε πρωτὶ καὶ βράδν, ὅπου νὰ πλαγιαίξῃς, καὶ ὑγιαίνει. Ὁ πόνος φιαγοῦ δὲν σοῦ ἔλθῃται (sic).

28. Σόρκι διὰ τὰ χελώνια⁶⁾.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος.
Καλῶς τὸ νέο φηγγάρι
καὶ τὸ νέο παλληκάρι
τὶς λάσπες περπαταίει,
τὰ πλάγια γυρίζει.

¹⁾ Πλὴν τοῦ ἱατροσοφίου μεταχειρίζονται καὶ ἐπιφθὰς κατὰ τὴν ἐπίσχεσιν τοῦ γάλακτος θηλαζούσης γυναικός. Παράδειγμα βλ. ἐν Λαογραφίᾳ Β' 189-191. Ἀνάλογον ἱατροσόφιον βλ. ἐν Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητῆς, ἔ. ἀ. σ. 146. Πρβλ. καὶ Γρηγ. Ἀ. Μοσχολοῦλου, ἔ. ἀ. τευχ. 69-71, σ. 11. ²⁾ τζουβόλαδο=στυφόλαδο. ³⁾ Πρβλ. Λαογραφίας Π', 20, 308. Βλ. καὶ Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητῆς, ἔ. ἀ. σ. 140. Βλ. καὶ εἰς ἀπόδεμα ἀνδρογόνου, περὶ τοῦ λῦσαι ἀνδρογόνον δεμένο κλπ. ἐν Φ. Κουκουλέ, Μεσαιωνικοὶ καὶ Νεοελληνικοὶ κατάδεσμοι, Λαογραφία Θ' 78, 80, 84, 85-92.

⁴⁾ Πρβλ. ἐπιφθὴν ἐξ Ἀργυράδων Κερκίρας ἐν Λαογραφίᾳ Ι', 117-118. Ἐπίσης βλ. εἰς δυσουρίαν, ἦγουν Φιάγο ἐν Ἀγαπίου Μοναχοῦ, ἔ. ἀ. σ. 112-113. ⁵⁾ φάκλα=ἡ ἀναμιμένη παχειὰ θρυαλλίς τοῦ λύχνου ἢ τοῦ κηρίου ⁶⁾ Πρβλ. ἐπιφθὴν ἐκ Κρήτης, Λαογραφία Δ' 518, καὶ ἱατροσόφιον ἐκ Μακεδονίας, Λαογραφία ΣΤ' 100-101.

φ. 18^v Ἔτι ξάρχα στὰ χελών(ι)α ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει ὁ δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδε). Νὰ πᾶν στὰ ἄγρια βοννά καὶ στὰ ἄγρια κλαδία, ἐκεῖ νὰ πηγαίνουν νὰ χαθοῦν, ἐκεῖ πε-
τεινός | δὲν λαλεῖ, κόττα δὲν καρκαριέται¹⁾, ἐκεῖ νὰ κατανήση, ἀγέρας τὸ ἤφερε καὶ
ἀγέρας νὰ τὸ πάρη (καὶ φύσα το τρεῖς φορές). Ὡσπερ λάμπω νὰ σβήση. Ἐξω χι-
λώνια ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδε) τὸ κορμί, ὅτι εἶναι βαπτισμένος, τοῦ Θεοῦ
παραδομένος καὶ προτοῦ νὰ βάλῃ ὁ τρισυπόστατος Θεὸς καὶ ἡ Θεοτόκο(ς) Πανα-
γία καὶ δεύτερον ἐγώ, ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (τάδεις).

29. Ἑρμηνεῖα διὰ τὰ χελώνια.

φ. 19^r Ἐπᾶρε λάσπη ἄλατιον καὶ ὀλίγο μέλι μὲ κινήθρας καὶ ξύγκι πρόβειον καὶ κο-
πάνισέ τα ὄλα | ἀντάμα, κάμε τα ὡσὰν πλάθρι καὶ βάλῃ τα ἀπάνω κι ἀνοίγει βέβαια
τὸ χιλωνίτζι δίχως πόνον καὶ ἐνθὺς τοξάν(;) διὰ νὰ ἔβγη ὁ λίθος ἀπὸ μέσα |
Τέλος +.

30. Ἐτερο ξόρκι τῆς λούγκας²⁾.

φ. 19^v Πιάνεις τὸ τζεκούρι καὶ σταυρώνεις τὴν καρδιά τῆς ἀγνίστρας³⁾, τὸ ἀνώφλιο
καὶ τὸ κατώφλιο ὅσα μαλάσσει καὶ ὅσα ριζώσει τὸ ἀνώφλιο καὶ τὸ κατώφλιο τῆς
πόρτας καὶ ἡ καρδιά τῆς ἀγνίστρας καὶ τὸ τζικουρόσκουλο, ἔτσι νὰ μαλάσση καὶ νὰ
ριζώση ἡ λούγκα, ἡ θελυκὴ καὶ ἡ ἀροσικὴ εἰς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδε) | τὸ κορμί
του καὶ ὅπου ἐγὼ τὸ λόγο μου, ὁ ἀυθέντης ὁ Χριστὸς καὶ ἡ κερία Θεοτόκο τὸ χέρι
της. Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

31. Ξόρκι διὰ τὰ ρηματικά⁴⁾.

φ. 20^r Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος
(ἐκ γ). Ὅπου ἦτον ἐννέα ἀδελφοὶ καλοὶ καὶ ἐπῆραν τὰ βορδωνία τους τὰ βορδοτζί-
κουρά τους εἰς τὸ αἷμα βοτησμένα καὶ εἰς τὸν ἥλ(ι)ον τροχημένα καὶ πηγαίνανε
εἰς ὄρη, σὲ βοννά καὶ σὲ χαμηλά κλαδία νὰ κόψουν σήμαντρα, σημαντηρόξυλα τῆς
Παναγίας Θεοτόκου τὴν ἁγίαν τράπεζαν. Οἱ δὲ καλὰ τὰ ἔκοψαν, οἱ δὲ καλὰ τὰ ἐπι-
λέκησαν, πρώτη τζεκουριά ὁποῦ βάρεσαν εἰς τὸ λεπτὸ κυπαρίσσι καὶ ἀπελύθη σκλί-
θρα⁵⁾ καὶ ἀνεμοστρόφιλος πονηρὸς καὶ ἐξωτερικὸς καὶ ἐβάρισι τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ
(τάδε) (ὅπου καὶ ἂν εἶναι).

1) Ἀνωτέρω λέγεται καρκαλεῖ. Τὸ ρῆμα τοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἐν Β. Ἡπειρῶ καὶ ἀλλαχοῦ.

2) Βλ. τὸ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 11 ξόρκι. 3) ἀγνίστρα=γωνίστρα, γωνιά. Περί τῆς λ. γω-
νίστρα βλ. Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἡπειρωτικὸν γλωσσάριον, Ἐν Ἀθήναις 1909, ἐν λέξει. 4) Πρβλ.
ἐπιφθὴν διὰ τὰ ρηματικά Λαογραφίας Δ' 537 (ἐκ Κεφαλληνίας). Βλ. καὶ ξόρκι διὰ τοὺς ρευματι-
σμοὺς ἐκ Χαβριάτων Κεφαλληνίας ἐν Γρ. Μοσχοπούλου, ἔ ἀ φ. 81-86 σ. 9. 5) σκλίθρα=σπινθίρη.

καὶ φωνάζει
καὶ βρικόζει
καὶ φλίβεται
καὶ ὀδύρεται
καὶ ἀναστενάζει.

Καὶ ἐκεῖ ἐδιάβαινε ἡ Παναγία ἡ δέσποινα, μὲ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους, μὲ τὸν Πέτρο, μὲ τὸ〈ν〉 Παῦλο, μὲ τοὺς δώδικοι Ἀποστόλους, μὲ τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους καὶ λέγουν: — Τί ἔχει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (τάδης)

καὶ φωνάζει
καὶ βρικόζει
καὶ φλίβεται
καὶ ὀδύρεται
καὶ ἀνασινάζει. |

Μὲ τοὺς ἁγίους Ἀναργύρους, ποὺ ἐκεῖ ἐσταμάτησαν, πρῶτοι ἰατροὶ τοῦ κόσμου, τί φ. 20^v
ἔχει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ || γ ||.— Φέριτε μου μαχαίρι μαυρομάνικο, σκορπίδι ἀπὸ τὸν
πύργο, σταυρὸν καὶ βαῖον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν νὰ κόψω, νὰ ρίξω, νὰ ξορκίσω τὰ
ριμματικά, τὰ ἐξωτερικά, τὰ πονηρὰ καὶ ἀερικά πνεύματα τῆς πονηρίας, νὰ ὑπάγουν
σιὸ ἐπὶ ῥῶ τοιμασμένον, νὰ πᾶν στοὺς ἀγρίους λόγγους καὶ στοὺς ἀγρίους τόπους,
ἐκεῖ νὰ καταντήσουν (ὁ τάδης) εἶναι βαπτισμένος, μυρωμένος, τοῦ Θεοῦ παραδομέ- φ. 21^r
νος. Πατὴρ, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα ὡς καθὼς σκορπίζει καὶ ριπίζει ὁ ἥλιος τὴν
δροσὰ καὶ ἄνιμος τὴν ἀντάρα, ἔτσι νὰ σκορπιστοῦν καὶ νὰ ριπιστοῦν καὶ νὰ ξορκι-
στοῦν τὰ ριμματικά¹⁾ ἀπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ (τάδι). Καὶ μὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ μὴν εἰσέλθετε νὰ πειράξετε τὸν δοῦλο τοῦ Θεοῦ
τάδι, οὔτε αὐτὸν οὔτε τὴν φαμίλιαν του, καὶ ὅπου ἐγὼ τὸ〈ν〉 λόγον μου, ἡ Παναγία
καὶ ὁ ἅγιος Γιώργιος τὸ χέρι τους. Ἀμήν + + Τέλος + +. |

32. Ξόρκι διὰ τὸ κόψιμον²⁾.

φ. 21^v

Καλόγηρος ἐδιάβαινε,
ἰλεμοσύνην γύρευε
ἀγαθὸς ὁ νοικοκύρης,
πονηρὴ ἢ νοικοκυρά,
φάκον ἐμαγεύριβε,

¹⁾ Ἡ λ. ριμματικά ἐπαναλαμβάνεται δις ἐν τῷ χ/φφ. ²⁾ Εἰς τὸν ἐξορκισμόν τοῦτον προφανής εἶναι ὁ συμφυρμὸς πρὸς ἐπιφθὴν διὰ τὸν πόνον τῆς καρδίας. Πρβλ. Λαογραφίας Δ' 49.

λόδρος¹⁾ ἐπαράσιτικε.
 Κλήμα <σ> τὰ στόματα
 καὶ λόθρο προ<οσ>κέφαλα²⁾.

Νὰ παύσῃ ὁ Θεὸς τὸν πόνον τῆς καρδίας τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (τάδε) καὶ
 πρῶτα νὰ εἰπῇ τὸ «ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος» φορὰς τρεῖς· ἔπειτα νὰ ἀρχινήσῃ.

33. Ἔτερον ξόρκι τοῦ σκορπίου³⁾.

Μέσα κάτω στὸ λειβάδι
 εἶχα βόιδι καὶ γελάδι
 καὶ ἐπῆγα νὰ διβωλήσω,
 νὰ | τριβωλήσω,
 νὰ σπείρω τὸ γοῦλο τὸ ρεβίθι

φ. 22^r

καὶ ἦρθε μία κο<υ>τοή, στραβὴ κουρούνα νὰ μοῦ τὸ σπειροδιαλέξῃ καὶ ἄπλωσα νὰ
 πάρω σβῶλο, διὰ νὰ τὴ βαρέσω, καὶ ἐκεῖ ἔλαχεν ὁ σκόρπιος ὁ ἐπιτασκωληκοκέφα-
 λος καὶ μὲ ἔφαγεν εἰς τὸ χέρι καὶ ἐκεῖ ἐδιάβαινε οἱ ἄγιοι Ἄνάργυροι καὶ λέγειν·
 — Ἐπᾶρε ἐλαιόλαδον παστρικό, σκορπίδι ἀπὸ τὸν πύργο καὶ ἀγριοπιπιδόφυλλα καὶ κο-
 πάνισέ τα καὶ βάλ'τα ἐπάνω καὶ δὲν θέλεις βλαφθῆ ἀπὸ τίποτας· καὶ ὅπου ἐγὼ ὁ
 δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἡ Π: τὸν λόγον μου, ἡ Παναγία τὸ χέρι της +.

φ. 22^v

34. Διὰ τὸ δόντι⁴⁾.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ λόγος
 (ἐκ τρίτου) (μῆρι μῆρι φέριμι ἐκ τρίτου κὶ ἰᾶτι +) +· κὶ ὁ Θεὸς βοηθός+.

35. <Εἰς ὄ,τι πόνον>.

Εἰς ὄ,τι πόνον ὁποῦ νὰ ἔχῃ εἰς τὸ κορμί⁵⁾ ἀνθρώπου πρῶτα ἐπᾶρε πικρὴ ἀγ-
 γο<υ>ριάν, κοπάνισέ την κὶ βάλ'τη ἀπάνω κὶ σκορπάει κὶ ἕτερο: φύλλα τῆς ροδα-
 κινίας | καὶ ἀνηφίας καὶ ἀγκινάρας καὶ κοπάνισέ τη καὶ βάλ'τι ἀπάνω κὶ σκορπάει

φ. 23^r

¹⁾ Εἰς ἐπιφθὴν ἐξ Αἰτωλίας ἀναγινώσκωμεν: φάκου βράζαν, λάροδον βράζαν. Λαογραφίας Δ' 40. Λάρδος = λαρδί, χοιρινὸν λίπος. ²⁾ Εἰς ἐπιφθὴν ἐκ Σηροχωρίου ἀναγινώσκωμεν: «κλήμα στρωῶμα . . . πέτρα προουκέφαλο». Λαογραφία Δ' 49. Βλ. καὶ Ν. Γ. Πολίτου, Λαογρ. Σύμμεικτα, Γ' (1931), σ. 70-71, ἐνθα καὶ ἡ προγενεσττέρα βιβλιογραφία. ³⁾ Πρβλ. τὸν ὑπ' ἀριθ. 5 ἐξορκισμόν τοῦ μπουκουλέτου=σκορπίου. Βλ. καὶ ἰατροσόφιον ἐκ Χαβριάτων Κεφαλληνίας ἐν Γρ. Μοσχοπούλου, ἔ. ἀ. τεῦχ. 69-71, σ. 12. ⁴⁾ Πρβλ. Λαογραφίας Δ' 505 (ἐκ Καστελλορίζου), Ε' 613 (ἐκ Τευθρώνης Γυθείου), Γ' 132 (ἐξ Ἀγυράδων Κερκύρας). Βλ. καὶ ἰατροσόφιον εἰς πόνον δόδων ἐν Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ. ἀ. σ. 103-5.

⁵⁾ Πρβλ. Λαογραφ. Γ' 129 (ἐξ Ἀγυράδων Κερκ.), ΠΓ' 16 (ἐκ Κύπρου). Πρβλ. καὶ Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ. ἀ. σ. 148.

κὶ μ' αὐτὸ σκορπίζει βέβαιον, εἰ δὲ κὶ ἂν μάση καὶ θέλει νὰ σπάση, ἔχομεν μαλακτικά, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐτοῦτα: σαποῦνι μὲ νιρὸν νὰ τὰ βράσης καλὰ νὰ γένη ἀλοιφή κὶ βάλ'τα ἄπάνω, ὅσο νὰ πλυθῆ, ἕως δύο ἡμέρας, κὶ ἂν δὲν σπάση, ἔχομεν καὶ ἄλλον: λιπόσπορον, ξύγκι πρόβειον καὶ μολόχα βράσ'τα μὲ νιρὸν νὰ βράσουν | καλὰ φ. 23^v καὶ βάλ'τα ἑπάνω ἕως νὰ <ώ>ριμάση ὡς δύο ἡμέρες κὶ ἄλλαξέ το κάθε δώδικα ὄρις, καὶ ἂν δὲν σπάση, ἐπᾶρι ζωμῖν ἀπὸ τὴν πικρὴ ἀγγο<υ>ριὰν καὶ γάλα ἀπὸ τὴν γίδα κὶ βάλ'τα ἄπάνω κὶ μὲ αὐτὰ βέβια σπένει κὶ ἔπειτα μὲ κάθε μαλακτικά νὰ ὑγιαίνη

⊕ ταῦτα καθὼς εἶδα ⊕.

36. Διὰ νὰ ψοφήσουν οἱ ψύλλοι¹⁾.

Κάμε λάκκον εἰς τὴν μέσην τοῦ σπιτίου σου, κόψι ρόδον δάφνης καὶ βάλε το | εἰς τὸ μέσον καὶ ἱκεῖ μαζεύοντι οἱ ψύλλοι καὶ ζιμάτησι αὐτοὺς καὶ τελειώνουν. φ. 24^r

37. Διὰ νὰ μὴ μεθύση ὅστις πίνει πολὺ κρασί.

Πρὶν τοῦ οἴνου τὸ πρῶτ', ὅπου νὰ σηκωθῆς νηστικός, φάγε ἑπτὰ πικρὰ μύγδαλα ἢ πῖε μισὸν ποτήρι ἐλαιόλαδον ἢ φάγε πλεμόνι τῆς αἴγας ψημένον ἢ κράβια ὠμὰ καὶ μὲ αὐτὰ δὲν μωθᾷς· πῖε ὅσον θέλεις ⊕. ☉

38. Διὰ νὰ ψοφήσουν οἱ ψεῖρες.

Ὅποιος ἄνθρωπος εἶναι ψειργιάρης καὶ θέλει νὰ ψοφήσουν οἱ ψεῖρες του, νὰ τρώγη κάθε πρῶτ' | ψωμὶ καθάριο βρεμένο μὲ λάδι κὶ ψοφοῦν οἱ ψεῖρες του βέβαια, ὅμως παρακινεῖ τὴν πορνεῖαν· λοιπὸν ἂν εἶναι πανδρομένος, ἄς δ<(ι)>απράξη αὐτό, καὶ ἂν εἶναι μπικιάρης, νὰ τρανήξῃ χέρι, ὅτι πέφτει εἰς τὴν ἁμαρτία· καὶ ἰγὼ λέγω κάλια νὰ τρώγουν οἱ ψεῖρες πάριξ τὴν ἁμαρτία. ⊕ ☉ ☉

39. Διὰ νὰ γνωρίσης ἀσθενῆν, ἐὰν ἀποθνήσκη.

Ἄς κάμη νερὸν εἰς ἕνα γυαλὶ καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἕς στάξῃ καὶ μιὰ γυναιῖκα,

¹⁾ Πρβλ. «γητεῖα γὰ νὰ ξεβγοῦν οἱ κοριοί». Λαογραφ. Θ' 244 (ἐκ Κρήτης). Βλ. καὶ συνταγὴν «διὰ νὰ ψοφήσουν οἱ ψύλλοι» ἐν Ἁγασίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ. ἀ. σ. 127.

φ. 25^r ὁποῦ νὰ ἐγέννησεν ἀρσενικὸν παιδί, ὀλίγον γάλα κάμποσεν ἀρανίδες¹⁾ ἀπὸ τὸ γάλα
της, καὶ ἂν στέκη τὸ γάλα | πηκτὸν ἀπάνω εἰς τὴν κορυφήν, δὲν ἀποθνήσκει, καὶ
ἐὰν σκορπίση τὸ γάλα μὲ τὸ νερὸν καὶ μείξη, ἀποθνήσκει ὁ ἄρρωστος· ἀκόμην μὲ
τὸ νερὸν τοῦ ἀρρώστου βρέξε τζο<υ>κνίδες ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι φυτιμένις καὶ ἐὰν μαραν-
θοῦν τὴν δεύτερον ἡμέραν, ἀποθνήσκει ὁ ἄρρωστος +.

40. Διὰ νὰ μὴ σὲ φάγουν τὰ θηρία.

φ. 25^v Βάστα ἀπάνω σου ξούνγκι²⁾ λεονταρίου, νὰ μὴ σὲ ἐγγίξη λύκος, ἀρκούδα,
σκύλος, ἀγριόχοιρος οὔτε ἄλλον θηρίον, καὶ ἐὰν ἔχῃς καὶ ζῶα μεγάλα ἢ μικρά,
ἄλειψέ τα εἰς τὸ μέτωπον κι δὲν | τὰ πειράζει τίποτες ἀπὸ κάθε ζῶον +.

41. Διὰ νὰ κάμη πολὺ γάλα ἡ γυναῖκα³⁾.

Ἐὰν βρῖσκονται μαρούλια, ἄς τρώγῃ μέρας ἑφτά μαζί μὲ τὸ γάλα τους τῶν
μαρουλιῶν, καὶ ἐὰν δὲν βρῖσκονται, ἄς πῆν τὸν σπόρον των· νὰ τὸν στο<υ>μπήση
καὶ νὰ τὸν βράσῃ κι νὰ πῆν ἀπὸ αὐτό. Εἶναι καὶ ἄλλον, ἄς κόψῃ μία γλωῦσσα ἀπὸ
ἴγλαδα καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ τὴν κάμη σιάκτην, καὶ νὰ τὴν πῆν κάθε πρωτὶ καὶ ὄλα
τὰ ἄνωθεν πρωτὶ νὰ τὰ ἐπιχειρίζεται καὶ βράδν ὁποῦ νὰ πλαγιάζῃ καὶ μὲ αὐτὰ βέ-
βαια φέρουν τὸ γάλα της ++++++ |

φ. 26^r 42. Εἰς πλευριτωμένον καὶ ποντιασμένον ἄνθρωπον.

Πᾶρε ἓνα κυδῶνι μεγάλο καὶ σκάψε το ἀπὸ τὴν κορυφήν, ὅσον νὰ ἤμπορέ-
σης, διὰ νὰ βγάλῃς τὴν μέσην τοῦ κυδωνίου μὲ τὸ μαχαίρι, καὶ ἔπειτα γιόμισέ το
λιβάντι καὶ μύσχον καὶ ἔπειτα βάλε το εἰς τὴν σιάκτην πυρωμένη, ὅσον νὰ ψηθῇ καλά,
ἔπειτα βγάλε το ἔξω, ἄφησέ το ὀλίγον, ὅσον νὰ δέχεται τὸ στόμα του καὶ ἄς τὸ
φάγῃ ὁ πλευριτωμένος καὶ γλυτώνει τὴν ζωὴν του μὲ τὴν θείαν βοήθειαν τοῦ τρισ-
υποστάτου Θεοῦ καὶ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ὅμως νὰ φυλάγεται ἀπὸ κάθε
ἀνάντιον, μόνον ὀλίγον πίτιρον νερὸ βραστὸν ὄχι ἄλλο.

+++++++ |

φ. 26^v 43. Ἐτερεῖα ἰατρειὰ διὰ τὸ καλὸ σπειρί.

Ἐπᾶρε ἓνα αὐγὸ καὶ τζάκισέ το καὶ κράτα μόνον τὸ < ; > καὶ πᾶρε καὶ ζάχαρη
καὶ μανούσια, ἂν εἶναι ἄνθια καλῶς ἐστί, εἰδὲ παρατήρα ἐκεῖ ὁποῦ ἐβγαίνουν καὶ
βγάλε ρίζες ἀπὸ αὐτὰ καὶ λάδι καὶ μᾶσε τα ὄλα αὐτὰ εἰς τὸ ἴδιον τὸ αὐγὸ εἰς τὸ
τζέφιο τοῦ αὐγοῦ καὶ νὰ τὰ βαρέσῃς καλά, ἕως ὅτου νὰ γένη ἄλοιφή καὶ βάλ' τα εἰς
τὸν πόνον καὶ ὑγιαίνει μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. |

¹⁾ ἀρανίδες=ρανίδες, σταλαγματιές. ²⁾ ξούνγκι=ξύγκι.

³⁾ Πρβλ. Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἔ. ἀ., σ. 146.

44. *Εἰς σπᾶσιμον ἀρχιδίου.*φ. 27^ε

Ἄν τὸ ἐναντίον ἐκεῖ ὅπου νὰ σηκώνῃ βάρων ὁ ἄνθρωπος ἢ καὶ ἄλλο τίποτας καὶ ἀπολ(υ)θῇ κανένα του λιμπό, εὐθὺς τὴν σιγμὴν ἐκείνην, ὅποιο του λιμπό νὰ εἶνι, νὰ δέσῃ τὸ ἴδιον δάχτυλο τὸ μεγάλο το(ῦ) ποδαρίου του, ἤγουν ἂν τύχῃ τὸ δεξιόν του λιμπό, νὰ δέσῃ τὸ δεξιόν του δάχτυλον τοῦ ποδαρίου καὶ νὰ φέρῃ περὶ-πατο, ἕως ὅτου νὰ μὴν ὑποφέρῃ τὸ σφίξιμον καὶ ἔπειτας νὰ πέσῃ τὰ ἀνάσκιλα καὶ νὰ βα(δ)ίση περισσότερον κατὰ τὸ κεφάλι του, ἕως ὅτου νὰ ἴμβῃ τὸ λιμπό εἰς τὸν τόπον του | καὶ ἔπειτα ἄς σηκωθῇ, ἀλλὰ νὰ φυλάγεται νὰ μὴν ἀσπᾶσῃ πολὺν βάρων καὶ τὸ πάθη χειρότερα καὶ μιὰν τὸ ὑγιαίνει χωρὶς δέσιμο καὶ σχίσιμον, ἀλλὰ νὰ τὸ προφθάσῃ.

φ. 27^ν

Σημειώνω μερικὰ χόρτα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύου(ν) εἰς διάφορες ἀσθένει(ε)ς παρὰ τοῦ ἱατροσοφίου τοῦ Σάρρου. φ. 28^ε

Ἄγριοσέλινα¹⁾.

Χρησιμεύου(ν) εἰς ἀερώδεις κωλικο(ύ)ς, εἰς ἀχωνευσίας καὶ ἀδυναμίαν τῶν σπλάγχων.

Δόσις δρ(άμμα) 5, ἕως 8 : εἰς νερὸν βραστὸν δφ 100.

[— —]²⁾ Καρνοφύλλι³⁾.

Μεταχειρίσις εἰς ἀχωνευσίαν, εἰς πάθη τοῦ στομάχου, εἰς ἐσωχάδας τοῦ λιμοῦ, μασημένα τὰ φύλλα καὶ καταπιόμενα εἰς ἡμρικὰ(;) πάθη τῆς μήτρας ὠφελοῦσι πολὺ· δόσις τῶν φύλλων δφ 2 : εἰς νερὸν βραστὸν δφ 100 νὰ γίνῃ κοχλαστὸν νὰ πίνται συνεχῶς. |

Δενδρομολόχα⁴⁾.φ. 28^ν

Μεταχειρίζεται εἰς πάθη τοῦ στήθους, εἰς τὸν βήχαν, εἰς δυσκοιλιότητα, δόσις τῶν φύλλων δφ 8 εἰς νερὸν δφ 100 νὰ βράσων καλὰ καὶ νὰ πίνῃ συνεχῶς.

Χαμόμηλα⁵⁾.

Χρησιμεύει εἰς τὴν δυσπεψίαν, εἰς ὑστερισμόν, εἰς σπασμωδικὸν κώλικα καὶ εἰς ἐπιλόχεια τῶν γυναικῶν.

Δόσις δφ 3 εἰς νερὸν βραστὸν δφ 100.

¹⁾ ἄγριοσέλινον εἶναι τὸ βατράχιον, περὶ οὗ βλ. Π. Γ. Γενναδίον, Λεξικὸν φυτολογικόν, Ἐν Ἀθήναις 1914, σ. 186 - 7. ²⁾ Δύο λέξεις διὰ μελάνης ἐσβεσμέναι ἐν τῷ χ/φω. ³⁾ καρνοφύλλι εἶναι ἡ ἀθανασία. Βλ. Π. Γ. Γενναδίον, ἔ. ἀ. σ. 19. ⁴⁾ δενδρομολόχα) ἀλθαία, Π. Γ. Γενναδίον, ἔ. ἀ. σ. 42. ⁵⁾ Περὶ τοῦ χαμομήλου, χαμαιμήλου βλ. Π. Γ. Γενναδίον, ἔ. ἀ. σ. 1028.

Γλυκάνισον¹⁾.

Μεταχειρίζεται εις άχωνευσίαν, εις κωλικο(ύ)ς, εις άερώδεις κώλικας και εις τὸν ύστερισμόν. Δόσις τοῦ σπόρου δφ 8 εις νιρὸν βραστὸν δφ 100. |

φ. 29r

Πλατομαντήλα²⁾.

Χρησιμεύει εις ποδαλιαν ρευματισμοῦ, φαγούραν, δόσις τῶν ριζῶν δφ 10 εις νιρὸν βραστὸν δφ 100. Νὰ πέρνετε καθ' ὄλην τ(ή)ν ἡμέραν.

Ύψινθιον³⁾.

Χρησιμεύει ὄλον τὸ χόρτον εις θέρμις διαλιπούσας, δυσπεψίας, ὑποχονδρίας, κτρινάδας, σκόληκας, καχιξίας και ὑδρωπικίας.

Δόσις δφ 8 εις νιρὸν βραστὸν δφ 100.

Λεβιδόχορτον⁴⁾.

Μεταχειρίσ(ις) εις τοὺς ἔλμινθας τῶν παιδῶν και εις σπασμὸς προερχομένους) ἀπὸ σκόληκας.

Δόσις και κόχλασμα δφ 3 εις νιρὸν βραστὸν δφ 80. Νὰ γίνῃ κόχλασμα νὰ παίρνῃτι ἐσπέρας και πρωῶ. |

φ. 29v

Γλυκόριζα⁵⁾.

Μεταχειρίσις εις τὸν κατάρρον βήχαν και δίψαν τῆς ὑδρωπικίας· δόσις τῶν ριζῶν δφ 4 εις νιρὸν βραστὸν δφ 100.

Δάφνη⁶⁾.

Μεταχειρίσ(ις) εις δυσπιψίαν, ὑστερισμόν και κώλικας· δόσις ὅσον φθάνει.

Ἐλελίσφακος⁷⁾.

Μεταχειρίσις εις ἀδυναμίαν τοῦ στομάχου, εις ρευματισμούς· δόσις τῶν φύλλων 1 δράμι εις νιρὸν δφ 100 και νὰ βράσῃ ἕως νὰ μετρήσῃ τις ἑκατό. |

φ. 30r

Σκάρφη⁸⁾.

Μεταχειρίσις εις μιλα(γ)χολίαν, μαρίαν, εις ἔλμινθος και τρέλλαν, δόσις 1 δράμι και νιρὸν δφ 50.

¹⁾ γλυκάνισον εἶναι τὸ ἄνισον, περὶ οὗ βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 125-6. ²⁾ πλατομαντήλα εἶναι τὸ ἄρκιον ἢ ἡ νυμφαία· βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 142, 714-5. ³⁾ αὐτόθι σ. 164-166. ⁴⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ ἔλμινθοβοτάνου, αὐτόθι, σ. 303. ⁵⁾ αὐτόθι, σ. 225-227. ⁶⁾ αὐτόθι, σ. 239 κ.ε. ⁷⁾ αὐτόθι σ. 300. ⁸⁾ σκάρφη εἶναι τὸ φυτὸν ἄδωνις ἢ τὸ βέρατρον και ὁ ἐλλέβορος. Περὶ τούτων βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 14-15, 189, 302.

"Ομανον¹⁾.

Μεταχειρίσις εἰς δυσπεψίαν καὶ εἰς τοὺς ἔλμινθους· δόσις ἀπὸ μισὸν δράμι, ἕως ἐν μὲ τὸ νερὸν καὶ μὲ τὴν ζάχαριν.

'Ερυθρόδανον, ριζάρι κοινῶς²⁾.

Μεταχειρίσις εἰς πάθη τοῦ πνεύμονος καὶ εἰς ἀτροφίαν τῶν βρεφῶν καὶ ραχίτιν.

Δόσις τῶν ριζῶν δράμια 10 εἰς νερὸν βραστὸν δρά<μια> 300, νὰ μείνη δρά<μια> 130. |

'Ηδύσμος νεοελληνιστί³⁾.φ. 30^v

Δύναμις, δυναμωτικὸς καὶ κεντηστικὸς τῶν νεύρων. Μεταχειρίσις εἰς πάθη σπασμωδικῶν ἐμετοῦ καὶ ἀερώδη κώλικά· δόσις τῶ<ν> χόρτων ἀπὸ ἐν δράμι εἰς νερὸν βραστὸν δρά<μια>! 50! Τὸ ἔλαιον τούτου δίδεται ἀπὸ : 4 ἕως σιὰ 3.

Γαρούφαλλα⁴⁾.

Μεταχειρίζονται εἰς παραλυσίας⁵⁾ τῆς γλώσσης, ἀνορεξίαν, ἀδυναμίαν τοῦ στομάχου καὶ ὀδόντω<ν>.

Τσαϊ.

Δύναμις. Ὀλίγον δυναμωτικόν, ναρκωτικὸν καὶ ἰδρωτικόν. Μεταχειρίσις<ς> εἰς ρευστὰ τοῦ στήθους καὶ κρυώματα ἀσθενικά· δόσις | ἀπὸ ἐν δράμι εἰς νερὸν βραστὸν δρά<μια> 60, διὰ νὰ γένη τὸ ἄχλισμα. φ. 31^r

Μοσχοκάρυον⁶⁾.

Δύναμις· δυναμωτικὰ καὶ κεντηστικὰ μεταχειρίσις<ς> εἰς παραλυσίας τῆς γλώσσης, εἰς ἀνορεξίαν, ἀδυναμίαν τοῦ στομάχου καὶ εἰς ὀδονταλγίαν.

Δόσις τῆς σκόνης ἀπὸ κόκκους 12 ἕως 30 μὲ νερὸν καὶ ζάχαρις.

Τσαϊ, τέϊ.

Δυναμῶς· ὀλίγον δυναμωτικὸν καὶ ἰδρωτικόν. Μεταχειρίσις : Εἰς ρεῦμα τοῦ στήθους καὶ κρυώματα ἀσθενικά.

¹⁾ Δὲν γνωρίζομεν περὶ ποίου ἀκριβῶς φυτοῦ πρόκειται. Κατὰ τὰ δελτία τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τὸ ὄμανον σχετίζεται πρὸς τὸ φυτὸν ἐλέμιον, περὶ οὗ βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 301. ²⁾ Βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 311 - 313. ³⁾ Λέγεται καὶ ἀγιόσμος. Π. Ἀραβαντινοῦ, Ἡπειρ. γλωσσάριον, Ἐν Ἀθήναις 1909, ἐν λ. ⁴⁾ γαρούφαλλα ἢ γαρίφαλλα τὰ καὶ μοσχοκάρυα ὀνομαζόμενα. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 220. ⁵⁾ Τὸ χ'φον : παραήλιας. ⁶⁾ Βλ. μυρσική παρὰ Π. Γ. Γενναδίω, ἔ. ἀ. σ. 684.

Δόσις δράμι ἓν εἰς νερὸν βραστὸν δρ. 60, διὰ νὰ γένη δὲ κόκο νὰ πίνη μὲ τὴν ζάχαριν. |

φ. 31^v**Χελιδονόχορτον¹⁾.**

Μεταχειρίσις εἰς χοιράδας τοῦ λαιμοῦ, χελώνια, καὶ εἰς ἄλλα πρῖσματα τῶν βυζίων. Δόσις ἔσωθεν ἀπὸ δράμ(ι) μισὸν μὲ νερὸν πρὸς ἔλλειψιν τῆς σελήνης ἑσπέρας καὶ πρωτὶ διὰ τινὰς ἡμέρας.

Δενδρολίβανον²⁾.

Μεταχειρίσις εἰς δυσπεψίαν, εἰς ὑστερισμὸν καὶ ἀδυναμίαν τοῦ στομάχου. Δόσις ἓκ τῶν φύλλων ἀπὸ δράμι ἓν ἕως 2 μὲ νερὸν βραστὸν δράμ(ια) 50.

Μακεδονήσιον³⁾.

Μεταχειρίσις εἰς τὴν δυσούριαν, κιτρινάδαν, κωλικόπουρον ὑδροκοίλης καὶ διὰ νὰ φέρῃ γάλα τῶν γυναικῶν.

Μαυροπίπερον⁴⁾.

Μεταχειρίσις εἰς χαμῆλωμα, πόνον τοῦ σταφυλίτου καὶ τοῦ λαιμοῦ. Δόσις ὄσσην ἀρκεῖ.

*Απρίλιος 1954

¹⁾ χελιδονόχορτον λέγεται ἡ δακτυλίτις. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 236-7. ²⁾ Τὸ δενδρολίβανον τὸ φαρμακευτικόν, αὐτοφνὲς ἐν Ἑλλάδι, ἀπαντᾷ εἰς ὄρεινους τόπους. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 243. ³⁾ μακεδονήσι λέγεται τὸ πετροσέλινον (κοινῶς μαϊντανός), διότι κατὰ τὸν Διοσκοριδῆν «φύεται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν ἀποκρήμοις τόποις»· βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 767. ⁴⁾ «Τὸ δὲ μέλαν (πέπερι) ἦδιον καὶ δριμύτερον τοῦ λευκοῦ καὶ εὐστομαχώτερον, καὶ μᾶλλον, διὰ τὸ εἶναι ὄριμον, ἀρωματίζον, εὐχρηστότερόν τε εἰς τὰς ἀρτίσεις» κατὰ τὸν Διοσκοριδῆν. Βλ. Π. Γ. Γενναδίου, ἔ. ἀ. σ. 756, σημ. 2.